

Έτος 31°

Αρ. τεύχους 96°

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 2021

Τιμή 1€

Τεύχος αφιερωμένο στα 200 χρόνια απο την Ελληνική Επανάσταση

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Το σχολείο μας, θέλοντας να τιμήσει τα 200 χρόνια από την επανάσταση του 1821, αφιέρωσε το 2ο τεύχος της χρονιάς, της σχολικής εφημερίδας « ΜΑΘΗΤΙΚΕΣ ΦΩΝΟΥΛΕΣ ΑΜΠΕΛΩΝΙΑ » σ' αυτό το μέγιστο, για την ιστορική μας πορεία ως λαού, γεγονός.

Αποφασίσαμε να ασχοληθούμε με την ιστορία του τόπου μας, του Αμπελώννα, στην περίοδο της τουρκοκρατίας. Στόχος μας ήταν και είναι να μάθουν τα παιδιά πληροφορίες, μέσα από την έρευνα και την καταγραφή στοιχείων. Οι πηγές, δυστυχώς, ήταν λίγες. Μεγάλο στηριγμά μας υπήρξαν, τόσο το βιβλίο « Ο Αμπελώννας και η ιστορία του », το οποίο περιέχει τα πρακτικά του 1ου Ιστορικού Συνεδρίου που έγινε για τον Αμπελώννα τον Νοέμβριο του 1994, όσο και το διαδίκτυο.

Ένα άλλο κομμάτι αυτού του τεύχους περιέχει γενικότερες πληροφορίες για την περίοδο αυτή, που αφορά στην ευρύτερη περιοχή της Θεσσαλίας.

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε όλους όσους εργάστηκαν για την δημιουργία του βιβλίου « Ο Αμπελώννας και η ιστορία του », ώστε να έχουμε σήμερα στα χέρια μας αυτά τα πολύτιμα στοιχεία, τα οποία αποτέλεσαν τη βάση αυτής της προσπάθειας.

Να ευχαριστήσουμε όλους τους μαθητές μας, που εργάστηκαν από το σπίτι, για την συγκέντρωση όλων των στοιχείων που παρουσιάζονται παρακάτω και τους

Αφίσα : Κωνσταντίνα Νταβαρούκα - ΣΤ2

γονείς για την βοήθεια και τη στήριξη των παιδιών. Τους συναδέλφους εκπαιδευτικούς, ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΩΝ οι οποίοι ενέπνευσαν και δραστηριοποίησαν τους μαθητές τους, για να βγει αυτό το τεύχος.

ΚΑΛΗ ΑΝΑΓΝΩΣΗ!!!

Ο ΑΜΠΕΛΩΝΝΑΣ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

Ο Αμπελώννας βρίσκεται στη Θεσσαλία και πιο συγκεκριμένα στο Νομό Λαρίσης. Αποτελεί κωμόπολη, καθώς ο μόνιμος πληθυσμός ανέρχεται σε 6.083 κατοίκους, σύμφωνα με την Απογραφή του 2011. Είναι γραφική κωμόπολη με πέτρινες εκκλησίες και πολλά αμπέλια (εξ ων και η ονομασία.) Διαθέτει καταπράσινες εκτάσεις και είναι ευρέως γνωστός καθώς εκεί γίνεται η Γιορτή κρασιού, που αποτελεί παράδοση του τόπου.

Το Τούρκικο Καζακλάρ

Στη Νεοελληνική ιστορία την ιστορική διαδρομή του Αμπελώννα μπορούμε να τη χωρίσουμε σε δύο περιόδους. Η πρώτη περιλαμβάνει όλη την περίοδο που ο Αμπελώννας βρισκόταν υπό τουρκική κυριαρχία και κατοικείται κατά βάση από Τούρκους. Πρόκειται για το τουρκικό Καζακλάρ. Η δεύτερη περίοδος αρχίζει από το 1881 που απελευθερώνεται η Θεσσαλία, οπότε στον Αμπελώννα εγκαθίστανται Έλληνες έποικοι. Είναι το Ελληνικό Καζακλάρ, ο μετέπειτα Αμπελώννας. Είναι διαπιστωμένο ότι οι οικισμοί στην ευρύτερη περιοχή του Αμπελώννα εμφανίστηκαν συστηματικά στο προσκήνιο μετά την τουρκική κατάκτηση της Θεσσαλίας από τον Τούρκαν Μπέη. Αυτός ίδρυσε 12 οικισμούς- ανάμεσά τους και το Καζακλάρ- στην περιοχή από τα Τέμπη μέχρι τον Τύρναβο και

Συνέχεια στη σελ. 3

1^ο Δημοτικό Σχολείο Αμπελώννα

Γρ. Λαμπράκη 3,
40400 Αμπελώννας
Τηλ. 24920 31201
Φαξ 24920 32945

mail@1dim-ampel.lar.sch.gr
Θα μας βρείτε στο Internet :
<http://1dim-ampel.lar.sch.gr>

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ

Εκπαιδευτικοί

Σχεδιασμός Φύλλου

Χριστίνα Τσιντζιράκου

Θεματολογία

Ευθυμία Τσιγάρα-Παλάσκα

Ελένη Ντέλλα

Υπεύθυνος «Άμιλλας»

Αθανάσιος Ζυγούρης

Επιμέλεια & Υπεύθυνες έκδοσης

Ευθυμία Τσιγάρα-Παλάσκα

Χριστίνα Τσιντζιράκου

Διοικητικό Συμβούλιο

Πρόεδρος : Μουδής Νικόλαος, Δ1

Αντιπρόεδρος : Μουδής Κων/νος,
ΣΤ2

Γραμματέας : Αγοραστού Φρειδερίκη,
ΣΤ1

Ταμίας : Τσιαμπαλής Θεόδωρος, Ε2

Μέλος : Ευαγγελίδης Παναγιώτης, Δ2

Εποπτικό Συμβούλιο

Πρόεδρος : Τσότσα Ασπασία, Ε2

Αντιπρόεδρος : Ροκάι Ελβίρα, Δ1

Περιεχόμενα

- ❖ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ.....1
- ❖ ΑΜΠΕΛΩΝΑΣ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ.....1
Το Τούρκικο Καζακλάρ.....1
Το Ελληνικό Καζακλάρ.....4
Ο πρώτος πληθυσμός του ελληνικού Καζακλάρ.....4
- ❖ ΟΙ ΑΣΧΟΛΙΕΣ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ.....4
Το επάγγελμα του «τερζή» στα χρόνια της τουρκοκρατίας..4
- ❖ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΤΕΧΝΙΕΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΜΑΣ..5
Συνεταιρισμός στα 24 χωριά του Πηλίου με μεταξωτά είδη και
μάλλινα υφάσματα.....5
Συνεταιρισμός Αμπελακίων με τη βαφή κόκκινων νημάτων..5
- ❖ ΤΑ ΣΤΑΜΠΩΤΑ ΥΦΑΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΤΥΡΝΑΒΟΥ.....6
- ❖ ΑΡΓΑΛΕΙΟΣ.....7
- ❖ ΠΑΡΑΘΟΣΙΑΚΕΣ ΦΟΡΕΣΙΕΣ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ.....7
Η φορεσιά της Θεσσαλίας αποτελείται από τα εξής κομμάτια..8
Η παραδοσιακή φορεσιά των Ελληνόβλαχων.....8
Βλάχικη γυναικεία φορεσιά Θεσσαλίας.....8
Γυναικεία Σαρακατσάνικη στολή.....9
Σαρακατσάνικη ανδρική στολή.....10
- ❖ Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ
ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ.....10
Η εκπαίδευση των ελλήνων.....10
Ιωάννης Δημητριάδης Πέζαρος (1749-1806):.....11
«Οι δικοί μας δάσκαλοι του Γένους».....11
- ❖ ΟΙ ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ.....12
Πύργοι Κρούλια.....13
Τα πυργόσπιτα του νομού Λάρισας.....13
Το πυργόσπιτο Κρούλια του Βρωστόπου.....13
Τα πυργόσπιτα της Τσαρτισάνης.....13
- ❖ ΚΤΗΡΙΑ & ΑΦΟΜΟΙ ΤΟΥ ΑΜΠΕΛΩΝΑ.....14
- ❖ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ...16
Ταϊδούρια τα καζακλαριώτικα.....16
Κούμ παζάρ Τυρνάβου.....16
Το τουρκικό παζάρι της Λάρισας !.....17
Τα μουσικά όργανα των αγανισιάν.....17
- ❖ ΦΑΤΗΤΑ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ.....18
- ❖ ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ.....19
Ταλανόλευκη η θωριά σου.....19
Πότε είναι η «μέρα Ανεξαρτησίας» της Ελλάδας.....20
Ταξίδι στο χρόνο με όχημα „ τον Εθνικό Ύμνο.....20
- ❖ ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΑ.....21

Λόγω της μη λειτουργίας των σχολείων, δεν έγιναν ακόμα οι εκλογές της Άμιλλας και το συμβούλιο απαρτίζεται από τους μαθητές της περσινής Τετάρτης και Πέμπτης τάξης.

εγκατέστησε 5-6 χιλιάδες γιουρούκους (νομάδες) έποικους από το Ικόνιο της Μ. Ασίας. Οι έποικοι ονομάστηκαν «Κονιάροι» και τα χωριά «Κονιαροχώρια».

Οι τούρκικες πηγές τούς ονομάζουν Γιουρούκους. Τα Κονιαροχώρια ήταν στρατιωτικές αποικίες και σκοπός τους ήταν να αντιστέκονται στο ντόπιο χριστιανικό πληθυσμό, εδραιώνοντας την τουρκική κατοχή. Τα 12 «Κονιαροχώρια» ήταν: Τατάρ, Καζακλάρ, Τσαϊρ, Μισαλάρ, Κουράλα, Καρατσουλάν, Ντελίρ, Λιγάρ, Φαντυκούν, Καραντεμιρλί, Ζερίλι, Μπαλαμούτ.

Για την ετυμολογία του τοπωνυμίου «Καζακλάρ» διατυπώθηκαν διάφορες απόψεις με πιθανότερη την προέλευσή του από το παλαιοσλαβικό *kazak* ή το τουρκικό *kazak* που σημαίνουν, μεταξύ άλλων, τον αγένειο, τον ξυρισμένο άντρα. Για όλη τη μακρόχρονη περίοδο της Οθωμανικής κατοχής, οι πληροφορίες για το Δήμο Αμπελώνα είναι περιορισμένες και αποσπασματικές.

Οι Τούρκοι του Καζακλάρ ήταν περήφανοι για τον τόπο τους και τον θεωρούσαν μεγάλο σε έκταση όσο και την Κωνσταντινούπολη. Το παλιό Καζακλάρ φημιζόταν και για την καλή ράτσα των γαϊδάρων, αχώριστων συντρόφων στην καθημερινή βιοπάλη. Έτσι επικράτησε και η γνωστή μέχρι τις μέρες μας έκφραση «Καζακλαριώτικο γομάρι».

Δέσποινα Μπαρμπαγιάννη, Καλλιόπη Ντόβα, Κατερίνα Ντόβα - ΣΤ2

Το Ελληνικό Καζακλάρ

Οι συνεχείς αγώνες των Θεσσαλών οδήγησαν στην απελευθέρωση της Θεσσαλίας το 1881. Οι Τούρκοι μικροϊδιοκτήτες κι ανάμεσα τους κι οι Κονιάροι άρχισαν να εκποιούν τις περιουσίες τους και να μεταναστεύουν ομαδικά στη Μ. Ασία, ενώ οι Τούρκοι τσιφλικάδες παραμένοντας παραδοκούσαν να ακριβοπουλήσουν τη γη τους. Και πράγματι, Έλληνες από πολλά μέρη άρχισαν να καταφθάνουν στις νέο - απελευθερωμένες περιοχές.

Ο πρώτος πληθυσμός του ελληνικού Καζακλάρ χωρίζεται, ανάλογα με το γεωγραφικό διαμέρισμα από το οποίο προέρχονται οι κάτοικοι,

Έτσι, με την απελευθέρωση της Θεσσαλίας το 1881, δημιουργήθηκε ένα κεφαλοχώρι με πληθυσμό 1038 κατοίκους.

Δέσποινα Μπαρμπαγιάννη - ΣΤ2

Ο πρώτος πληθυσμός του ελληνικού Καζακλάρ

Όταν οι Κονιαροι έφυγαν από την περιοχή, τους αντικατέστησαν Έλληνες από χωριά του Ολύμπου, της

Δυτ. Μακεδονίας, της Ηπείρου και της Πελοποννήσου. Οι νέοι κάτοικοι του Καζακλάρ, ανάλογα με το γεωγραφικό διαμέρισμα καταγωγής τους χωρίζονται σε επτά σύνολα:

1ο: ΘΕΣΣΑΛΟΙ (από χωριά του Κάτω Ολύμπου, Ελασσόνας, Τύρναβο και χωριά της επαρχίας Λάρισας και τέλος από χωριά της Δυτικής Θεσσαλίας)

2ο: ΔΥΤΙΚΟΜΑΚΕΔΟΝΕΣ

3ο: ΗΠΕΙΡΩΤΕΣ

4ο : ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΟΙ (Αρκάδες) 5ο: ΑΠΟ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ (Υπάτη, Χαλκίδα, Κρήτη, Σάμος, Ρωμυλία, Αίγυπτος, Μ. Ασία)

6ο: ΑΤΝΩΣΤΟΣ ΤΟΠΟΣ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ

7ο: ΜΕΜΟΝΩΜΕΝΑ ΑΤΟΜΑ

Οι νέοι κάτοικοι έφεραν μαζί τους τις συνήθειες, τον τρόπο ζωής τους και μεθόδους παραγωγής. Αυτά τα στοιχεία επηρέασαν την αρχική συγκρότηση της κοινότητας του Καζακλάρ.

(πηγή: Ο Αμπελώνας και η ιστορία του- Μιχάλης Λαφαζάνης)

Πάυλος Τσιούγκος - ΣΤ2

ΟΙ ΑΣΧΟΛΙΕΣ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ

Τα στοιχεία για την επαγγελματική απασχόληση των κατοίκων δεν είναι ολοκληρωμένα. Όμως, παρατηρούμε ότι οι νέοι έποικοι συνεχίζουν να ασχολούνται με επαγγέλματα χαρακτηριστικά του τόπου καταγωγής τους. Π.χ. αυτοί που κατάγονται από την Ήπειρο και τη Δυτ. Μακεδονία είναι κυρίως τεχνίτες. Αυτοί που κατάγονται από τα χωριά του Ολύμπου είναι κυρίως βοσκοί, εργάτες και γεωργοί. Οι Πελοποννήσιοι είναι κυρίως γεωργοί.

Σπύρος Οικονόμου - Στ2

(πηγή: Ο Αμπελώνας και η ιστορία του- Μιχάλης Λαφαζάνης)

Στην Τουρκοκρατία (1453 – 1821), οι Οθωμανοί Τούρκοι, κυρίως λόγω της θρησκείας τους και σε αντίθεση με άλλους κατακτητές, δεν αξιοποίησαν τον πλούτο του ελληνικού αμπελώνα. Στην καλύτερη περίπτωση, μετά την άλωση της Πόλης, άφησαν τους κατοίκους των αμπελουργικών περιοχών να παράγουν το κρασί τους, όπως έκαναν χιλιάδες χρόνια πριν οι πρόγονοί τους, παρέχοντας ακόμα και προνόμια αυτοδιοίκησης ή αυτονομίας.

Οι κάτοικοι του Αμπελώνα, ασχολούνται κυρίως με τη γεωργία (αμπελοκαλλιέργειες, σιτηρά και φρούτα), ενώ αξιόλογη ανάπτυξη γνωρίζει και η κτηνοτροφία (βουστάσια, χοιροστάσια).

Οι κύριες ασχολίες των κατοίκων είναι: γεωργοί, υπάλληλοι, κτηνοτρόφοι.

Δέσποινα Μπαρμπαγιάννη - ΣΤ2

Το επάγγελμα του «τερζή» στα χρόνια της τουρκοκρατίας

Ο τερζής, λέξη τουρκική, ήταν ο ράφτης των χονδρών μάλλινων υφασμάτων.

Πήγαινε σ' ένα χωριό που τον καλούσαν κι έπαιρνε τα υφάσματα με το τραγύμαλλο, που έκαναν στον αργαλειό οι γυναίκες. Έπαιρνε τα μέτρα των ανθρώπων κι έκοβε κομμάτια. Μετά έπαιρνε την σακοράφα κι έραβε τις κάπες, που φορούσαν οι βοσκοί κι άλλοι Έλληνες τον περασμένο αιώνα. Δεν ήταν εύκολη η δουλειά του τερζή, λόγω του πάχους και της δυσκαμψίας που είχε τούτο το χονδρό ύφασμα. Ο φραγκοράφτης, αντίθετα, είχε να κάνει με λεπτά υφάσματα. Η κάπα μετά το ράφσιμο, ήθελε και ειδικό στρίψωμα για να μην ξεφτίσει. Χρησιμοποιούσε ειδικό εργαλείο, σαν τριπλή σάϊτα. Έτσι, όσο νερό και να έπεφτε πάνω της, ο τσοπάνος δεν βρεχόταν. Έκανε και τα διακοσμητικά σχέδια και τα κεντήματα που του ζητούσαν. Σήμερα το επάγγελμα αυτό το συναυτάμε μόνο σαν επίθετο ανθρώπων.

Λιάπης Κων/νος – Β

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΤΕΧΝΙΕΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΜΑΣ

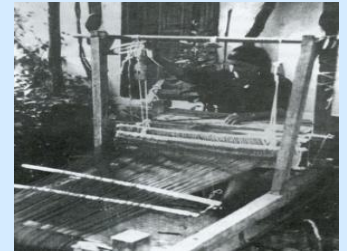
Συνεταιρισμός στα 24 χωριά του Πηλίου με μεταξωτά είδη και μάλλινα υφάσματα

Από το τέλος του 17ου αιώνα η γεωργική παραγωγή του Πηλίου ακολουθεί την πληθυσμιακή αύξησή του κι έχουμε τώρα τις πρώτες ειδήσεις για την καλλιέργεια του μεταξοσκώληκα. Η καινούργια τούτη παραγωγή, που ήταν εκλεχτής ποιότητας τόνωσε πολύ την οικονομία του Πηλίου, με αποτέλεσμα το μεταξύ να γίνει σιγά-σιγά το βασικότερο εξαγωγικό προϊόν του τόπου. Ο Felixde Beauvoir μάλιστα γράφει, πως γύρω στα 1787- 1797 το Πήλιο έβγαζε κατά μέσο όρο 25.000 οκάδες μεταξύ. Απ' αυτό, τις 5.000 οκάδες τις κατεργάζονταν στα χωριά. Τις άλλες τις έστελναν ακατέργαστες στον Τύρναβο, τη Χίο, τη Θεσσαλονίκη και ακόμα στη Γερμανία και τη Βενετία. Το μεταξύ αποτελεί την πρώτη ύλη για την κατασκευή άλλων προϊόντων, που κι αυτά προωθούσαν στις αγορές. Σιγά-σιγά τα πηλιορίτικα χωριά αναπτύσσουν βιοτεχνία και εμπόριο και κοντά σ' αυτά ναυτιλιακή κίνηση – δραστηριότητες άγνωστες μέχρι τότε.

Οι αργαλειοί χτυπούνε μέρα – νύχτα σ' όλα τα χωριά του Πηλίου και γίνονται τα χράμια και τα κιλίμια, σκεπάσματα μάλλινα και βαμβακερά προίκες ολόκληρες κοριτσιών, υφάσματα κ.ά.

Στη Ζαγορά, όπως και σε άλλα χωριά του ανατολικού Πηλίου, κατασκευάζονται τα περίφημα σκουτιά, χοντρά υφάσματα δηλαδή με τα οποία γίνονται τα καποτέλια για τους άντρες.

Στην Πορταριά φτιάχνουν ζουνάρια, γαϊτάνια, μαντίλια, μπρισίμια και μεσίμια. Κάνουν ακόμα αργότερα και παπούτσια, που τα πουλούν σ' όλα τα χωριά του Πηλίου και

παραπέρα. Ακόμα έχουν το μονοπώλιο στο Πήλιο της επένδυσης κουμπιών με μεταξωτές κλωστές για τα γιλέκα.

Στη Μακρινίτσα γίνονται διακάκια, τροβάδες, εργόχειρα, παπούτσια, βαμβακερά πανιά, μαντίλια, αλατζάδες.

Γενικά σ' όλα τα χωριά του Πηλίου παρατηρείται μια έντονη βιοτεχνική και εμπορική δραστηριότητα από τα μέσα κυρίως του 18ου αιώνα, η οποία κορυφώνεται στον επόμενο. Κάθε χωριό έχει τους τεχνίτες και τους καλφάδες, που οι περισσότεροι απ' αυτούς δουλεύουν συστηματικά στα εργαστήριά τους ένα γύρω της πλατείας.

Φαίνεται πως τέτοιες οργανωμένες ομάδες τεχνιτών υπήρξαν και σε άλλα χωριά του Πηλίου, όπως τα Λεχώνια. Εδώ βρισκόταν τα πιο μεγάλα και τα πιο παραγωγικά εργαστήρια, που δούλευαν ασταμάτητα και σώρευαν πλούτη στον τόπο.

Στην παραγωγική αυτή διαδικασία αποτελούσε πραγματικότητα και η ενεργητική συμμετοχή των γυναικών. Ήδη από το 1791 έχουμε τις πρώτες πληροφορίες για την εργασία των γυναικών στα σκουτιά του ανατολικού Πηλίου, καθώς και στα υήματα των χωριών της Μακρινίτσας. Η βασιανιστική επίσης εργασία του αργαλειού ήταν χρέος των γυναικών.

Είναι εξάλλου γεγονός, ότι και η ευθύνη για τη συντήρηση του μεταξοσκώληκα έπεφτε πάλι στους ώμους των γυναικών. Αυτές μάλιστα κρατούσαν περισσότερο και τις προλήψεις γύρω απ' την

καλλιέργεια του μεταξοσκάληκα . Τέλος , ο Φάνης Μιχαλόπουλος , που μελέτησε το φαινόμενο των βιομηχανικών θεσμών στην Ελλάδα , αναφέρει για το Πήλιο :

« Επίσης στα είκοσι τέσσερα χωριά του Πηλίου κι ιδίως στη Μακρυνίτσα , στη Ζαγορά και στις Μηλιές υπήρχαν συγγενικοί συνεταιρισμοί για την κατεργασία του βαμβακιού και του μεταξίου »

Ανδρονίκη Νίτσικα , ΣΤ1

Συνεταιρισμός Αμπελακίων με τη βαφή κόκκινων νημάτων

Τα Αμπελάκια είναι παραδοσιακός οικισμός του νομού Λάρισας, χτισμένα στις βορειοδυτικές πλαγιές του όρους Όσσα (Κισσάβου), στην είσοδο της κοιλάδας των

Τεμπών.

Το χωριό φημίζεται για τα σπουδαία αρχοντικά του καθώς γνώρισε πολύ μεγάλη οικονομική ανάπτυξη κατά το παρελθόν, χάρη στην επεξεργασία και την βαφή νημάτων με κόκκινο χρώμα που παρήγαγαν από την επεξεργασία του φυτό ριζάρι.

Τα Αμπελάκια τον καιρό της Τουρκοκρατίας ήταν από τα τυχερά χωριά που είχαν κάποια προνόμια και επίσης δεν κατοικούσαν από Τούρκους και έτσι οι Έλληνες μπόρεσαν πιο απρόσκοπτα και μόνο για το δικό τους συμφέρον να καλλιεργούν τα χωράφια τους και να ασκούν τις βιοτεχνικές δραστηριότητές τους, όπως την υφαντουργία, τη μεταξουργία, τη νηματοβαφή, την αμπελοκαλλιέργεια, κ.α.

Οι κάτοικοι ήταν υποχρεωμένοι μόνο σε πληρωμή του φόρου υποτέλειας και αφού γινόταν αυτό ήταν παντελώς ελεύθεροι να αυτοδιοικούνται.

Στα τέλη του 18ου αιώνα οι κάτοικοι των Αμπελακίων που επεξεργάζονταν κόκκινα νήματα τα οποία έβαφαν με βαφή που παρήγαγαν από το φυτό ριζάρι αποφάσισαν να συνεταιριστούν για να αντιμετωπίσουν τον εξωτερικό ανταγωνισμό.

Αρχικά δημιουργήθηκαν μικροί συνεταιρισμοί αλλά το 1778 ενώθηκαν σε έναν. Πρόεδρος του συνεταιρισμού ήταν

ο Αμπελακιώτης Γεώργιος Μαύρος. Ο συνεταιρισμός των Αμπελακίων θεωρείται ο πρώτος παγκοσμίως. Στο διάστημα λειτουργίας

του συνεταιρισμού τα Αμπελάκια γνώρισαν μεγάλη ακμή και ανάπτυξη. Τα σπίτια των κατοίκων έγιναν πλουσιότερα και κτίστηκαν πολλά αρχοντικά, πολλά από τα οποία έχουν αναπαλαιωθεί σήμερα. Ο συνεταιρισμός διατηρήθηκε μέχρι το 1812 οπότε διαλύθηκε.

Οι κυριότεροι λόγοι που οδήγησαν στην διάλυση του συνεταιρισμού ήταν η εφεύρεση της αυλίνης που παρήγαγε ίδιο αποτέλεσμα με το ριζάρι και ήταν φθηνότερη, οι συγκρούσεις μεταξύ των μελών του συνεταιρισμού και η υψηλή φορολογία που επέβαλε στους κατοίκους ο Αλή Πασάς. Παράλληλα μεγάλο πλήγμα δέχτηκε ο συνεταιρισμός από την πτώση της Ευρωπαϊκής οικονομίας λόγω των Ναπολεόντειων πολέμων. Μετά το τέλος του συνεταιρισμού ο οικισμός των Αμπελακίων άρχισε να παρακμάζει.

Ελένη Λιάση, ΣΤ1

ΤΑ ΣΤΑΜΠΩΤΑ ΥΦΑΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΤΥΡΝΑΒΟΥ

Ο Τύρναβος ή «Τούρναβος», όπως λεγόταν παλιότερα και κυρίως κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας, είναι σήμερα ευρέως γνωστός για τα προϊόντα τα οποία παράγει και ιδίως για το κρασί, το ούζο και φυσικά το ξακουστό τσίπουρο. Όμως η θεσσαλική αυτή πόλη δεν έχει να επιδείξει ως προτερήματα μόνο τον κατάλογο των οινοποιητικών της προϊόντων, αλλά και την πλούσια μακραίωνη ιστορία της σε όλους τους τομείς της ζωής των ανθρώπων.

Ένας από αυτούς τους τομείς είναι και η τέχνη επεξεργασίας

του μεταξωτού υφάσματος και δημιουργίας του «σταμπωτού», η οποία για τον Τύρναβο αριθμεί δεκαετίες (ίσως και εκατονταετίες) παράδοσης. Οι πρώτες γραπτές μαρτυρίες που έχουμε σχετικά με τα «σταμπωτά» του Τυρνάβου χρονολογούνται στην εποχή αμέσως μετά την απελευθέρωση της Θεσσαλίας, το 1881,

όμως οι προφορικές μαρτυρίες αναφέρονται ήδη στις αρχές του 19ου αιώνα (πιθανότατα και παλαιότερα) την ύπαρξη εντός της πόλης εργαστηρίων επεξεργασίας μεταξωτών υφασμάτων και αποτύπωσης σφραγίδας («στάμπας») σε αυτά.

Τα μεταξωτά υφάσματα οι τυρναβίτες τεχνίτες των σταμπωτών τα προμηθεύονταν από τα χωριά του Πηλίου και την κόκκινη βαφή από τα Αμπελάκια, έτσι διαπιστώνουμε μια εμπορική συναλλαγή ανάμεσα στις τοπικές

συντεχνίες και συνεταιρισμούς.

Απαιτούμενο εργαλείο του τεχνίτη είναι οι στάμπες (ή καλούπια, όπως αλλιώς ονομάζονταν), καθιεμένα από τις οποίες ήταν μοναδικό έργο τέχνης, το οποίο χρειάζονταν αρκετό χρόνο για να γίνει και να είναι έτοιμο για χρήση. Οι στάμπες ήταν σκαλιστές πάνω σε ξύλο, που τις δημιουργούσαν ειδικοί τεχνίτες, οι οποίοι και παρέμεναν ανώνυμοι, ενώ η διαδικασία ήταν αρκετά περίπλοκη. Η τέχνη των σταμπωτών προέρχεται από τη Μικρά Ασία, από εκεί την έφεραν και οι τυρναβίτες τεχνίτες.

Πρώτα έπρεπε να γίνει η λείανση της επιφάνειας του ξύλου, έπειτα η σχεδίαση του μοτίβου πάνω σε αυτό και τέλος το αντίστοιχο σκάλισμα με το κοπίδι. Και όλη αυτή η διαδικασία όχι μία φορά, αλλά περισσότερες, ανάλογα και με τον αριθμό των διαφορετικών χρωμάτων που θα χρησιμοποιούνταν για το ίδιο δημιούργημα.

Στα σταμπωτά του Τυρνάβου αποτυπώνονται στα υφάσματα σχέδια εμπνευσμένα κυρίως από τον φυσικό κόσμο και το ζωικό βασίλειο, χωρίς να λείπουν από τις αποτυπώσεις και τα γεωμετρικά σχέδια, καθώς και σημαντικά πρόσωπα της Ιστορίας (π.χ. Μέγας Αλέξανδρος) ή σημαντικά ιστορικά γεγονότα (π.χ. ηρωικές μάχες στη διάρκεια πολέμων).

Από τις μέχρι στιγμής πληροφορίες, γνωρίζουμε πως οι στάμπες με τα μοτίβα για τα εργαστήρια της Μικράς Ασίας γίνονταν αποκλειστικά σε μαλακά ξύλα, ενώ αντίθετα για τα εργαστήρια του Τυρνάβου χρησιμοποιούνταν τόσο μαλακά ξύλα (π.χ. φλαμούρι), όσο και σκληρά (π.χ. αγριοκορτσιά) για να μην καταστρέφονται γρήγορα από τη χρήση.

Η μεγάλη ακμή της σταμπωτικής τέχνης υπήρξε κυρίως κατά το δεύτερο μισό του 19ου αιώνα έως και τη δεκαετία του 1930. Μετά άρχισε η παρακμή, έως και τη δεκαετία του 70, ώσπου φτάνουμε στο σήμερα που η τέχνη αυτή έχει ξεχαστεί.

Ελένη Λιάπη, ΣΤΪ

ΑΡΓΑΛΕΙΟΣ

Ήταν μια απλή κατασκευή από ξύλο με τη μορφή χονδρών σανίδων ή ορθογώνιας διατομής μακρόστενων καθρονιών. Πάνω σε ένα κυλινδρικό εξάρτημά του τύλιγαν την κόκκινη κλωστή που χρησιμοποιούσαν ως βάση για την ύφανση και την ονόμαζαν στημόνι. Όλες αυτές οι κλωστές απλώνονταν από τον κύλινδρο σε δεκάδες παράλληλα ζεύγη προς έναν άλλο κύλινδρο, ίδιο με τον προηγούμενο, που βρισκόταν στο αντίθετο μέρος του αργαλειού, εμπρός από τη θέση του ατόμου που τον χειριζόταν. Όλα τα παράλληλα ζεύγη του στημονιού περνούσαν μέσα από δύο χτένια που βρίσκονταν το ένα εμπρός από το άλλο και πιο συγκεκριμένα, οι μισές περνούσαν μέσα από το ένα και οι άλλες μισές μέσα από το άλλο. Έτσι πατώντας ένα μοχλό, τα χτένια μετακινούνταν το ένα προς τα πάνω και το άλλο προς τα κάτω δίνοντας τη δυνατότητα ανάμεσα από τις κλωστές (στημόνι)

να περάσουν τις μάλλινες χοντρές, κλωστές που θα γίνονταν κουβέρτες ή στρωσίδια. Μετά από τα δύο αυτά χτένια, το στημόνι περνούσε μέσα από ένα άλλο σκληρό και δυνατό χτένι που οι άκρες του κρέμονταν με δύο λεπτές σανίδες από το πάνω μέρος της κατασκευής, παρέχοντάς του τη δυνατότητα να μπορεί να κινείται όλο το χτένι παράλληλα με τις κλωστές του στημονιού ακολουθώντας τη φορά του. Κάθε φορά που περνούσαν τη μάλλινη κλωστή, με αυτό το σκληρό χτένι χτυπούσαν, κινώντας το μπρος-πίσω με δύναμη, τη μάλλινη κλωστή να πάει πολύ κοντά στην προηγούμενη που είχαν περάσει. Αυτό το χτύπημα ήταν το χαρακτηριστικό χτύπημα του αργαλειού που έχει εμπνεύσει και λαϊκούς ή δημοτικούς δημιουργούς. Για να γίνει μια κουβέρτα ή ένα όποιο αποτέλεσμα χρειαζόταν πολλές ώρες δουλειάς.

Η λειτουργία του αργαλειού συνέβαλε στην οικιακή οικονομία, ως τις αρχές της δεκαετίας του '70, οπότε άρχισε να εξαφανίζεται η χρήση του. Μέχρι τότε κάλυπτε τις ανάγκες για την κατασκευή όλων των ειδών υφασμάτων καθημερινής χρήσης, τόσο για το σπίτι όσο και για την εργασία (σακιά, λινάτσες, ταγάρια, κλπ)

Ο αργαλειός που υφάνθηκε η

πρώτη Σημαία του Αγώνα βρίσκεται στην Ιερά Μονή του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου στη Σκιάθο.

Η Μονή Ευαγγελιστρίας βοήθησε σημαντικά ηθικά και υλικά τόσο τα προεπαναστατικά κινήματα, όσο και την επανάσταση του 1821.

Σ' αυτήν το 1807 αποφασίστηκε η δημιουργία κοινού φλάμπουρου που είναι η σημερινή σημαία του στρατού ξηράς με τον λευκό Σταυρό στη μέση σε γαλανό φόντο. Σε αυτήν δε ο Νήφων όρκισε τους οπλαρχηγούς Θεόδωρο Κολοκοτρώνη, Ανδρέα Μιαούλη, Παπαθύμιο Βλαχάβα, Γιάννη Σταθά, Νικητόσαρά, τον Σκιαθίτη διδάσκαλο του Γένους Επιφάνιο-Στέφανο Δημητριάδη και πολλούς άλλους, μετά από μεγάλη σύσκεψη που έκαναν στο Μοναστήρι της Ευαγγελιστρίας για να καταστρώσουν το σχέδιο δράσης τους.

Ζωή Μιχαλοπούλου - Ε1

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΕΣ ΦΟΡΕΣΙΕΣ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Οι παραδοσιακές φορεσιές της Θεσσαλίας περιλαμβάνουν 120 σχέδια παραδοσιακών ενδυμασιών και κεφαλόδεσμων. Οι βλάχικες φορεσιές αστικές και αγροτικές είναι διάσπαρτες και στους τέσσερις Θεσσαλικούς νομούς. Στους νομούς Καρδίτσας και Τρικάλων επικρατέστερη είναι η караγκούνικη φορεσιά με ενισχυμένη παρουσία στην περιοχή της Καρδίτσας. Στο νομό Μαγνησίας, εκτός από τις βλάχικες και σαρακατσάνικες στολές, επικρατούν οι αστικές, αυτρικές και γυναικείες, οι πηλιορείτικες, στο Τρίκερι. Είναι νησιωτικού τύπου, αυτρικές και γυναικείες. Στον ανατολικό κάμπο επικρατεί η γυναικεία φορεσιά Αλμυρού.

Δέσποινα Μπαρμπαγιάννη - ΣΤ2

Η φορεσιά της Θεσσαλίας αποτελείται από τα εξής κομμάτια:

Κρατασάρκι. Μάλλινο υφαντό άσπρο γινομένο, δηλαδή χτυπημένο στη νεροτριβή. Φοριέται κατάσαρκα για εσώρουχο. Είναι ανοιχτό στο στήθος με κοντά μανίκια, περίπου δέκα πόντους κάτω από τον ώμο.

Πουκάμισο. Μακρύ υφαντό βαμβακερό με κέντημα στα μανίκια (φρούτα), τα οποία είναι κεντημένα από τον ώμο μέχρι τον αγκώνα, πολύ πιο φαρδιά από τα φρούτα της Θράκης και με περισσότερο κέντημα. Στο στήθος είναι ανοιχτό με κέντημα 5 πόντων και από τις δύο πλευρές μέχρι το λαιμό. Το κέντημα αυτό λέγεται μπρουμάνκο, προφανώς επειδή ήταν το ίδιο με το κέντημα από τα μανίκια.

Ζωστάρι. Είδος γιλέκου, μακρύ μέχρι τους γοφούς. Είναι κεντημένο στο μπροστινό μέρος και από τις δύο πλευρές, οι οποίες λέγονται προφύλλια. Υπάρχει μεγάλο άνοιγμα στο στήθος, το οποίο καλύπτεται από το πουκάμισο.

Φούστα. Είναι μακριά, από τη μέση μέχρι τη γάμπα. Είναι φτιαγμένη από υφαντό φτίνο μάλλινο ύφασμα, λεπτό με γυαλιότερη επιφάνεια. Είναι φτιαγμένη από τρία παράλληλα κομμάτια υφαντού υφάσματος μαζεμένα σούρα, για να γίνουν πιέτες, και ραμμένα στο ζωνάρι της φούστας. Τα χρώματα της φούστας ήταν σκούρα βυσσινί ή γαλάζιο και ήταν στολισμένη με δύο ή τρία κολλήματα από δαντέλα και κεντοπάνι σε ανάλογες αποστάσεις από το γόνατο και κάτω. Στο κάτω μέρος είχε δαντέλα σε σχέδιο μύτες χρωματιστές. Οι πιο επίσημες φούστες, πολύ παλιά, ήταν κεντημένες στο κάτω μέρος γύρω στα δέκα εκατοστά με χρωματιστές κλωστές σε διάφορα σχέδια.

Μανίκια. Στα χέρια φορούν μανίκια, τα οποία πιάνονταν με κόττοα από το κατασάρκι, κάτω από τα φρούτα. Το κάτω μέρος που έπιανε τον καρπό το έλεγαν χειρότι και ήταν πλεκτό με διάφορα σχέδια. Το υπόλοιπο ήταν φτιαγμένο από οποιοδήποτε μάλλινο ή βαμβακερό ύφασμα.

Τραχλιά. Φοριέται στο λαιμό και καλύπτει το άνοιγμα του στήθους με μια προέκταση από ύφασμα που έχει από κάτω. Είναι κεντημένη και στολισμένη με δαντέλες και φρέντζες.

Ποδιά. Είναι μακριά, φοριέται μπροστά από τη φούστα και δένεται στη μέση. Είναι μακριά, μέχρι το τελείωμα της φούστας. Είναι κεντημένη και στολισμένη με δαντέλα και κεντοπάνι. Το ύφασμα της ποδιάς είναι βαμβακερό ή μάλλινο. Στη φορεσιά της Θεσσαλίας υπάρχει και ένα δεύτερο σχέδιο ποδιάς, μικρότερης από την πρώτη, όμοια σχεδόν με την πολύ παλιά της Θράκης και με σχεδόν ίδια σχέδια.

Μαντήλι. Είναι σταμπωτό βαμβακερό με κρόσια, κίτρινο ή άσπρο χρώμα. Το φορούσαν στο κεφάλι δεμένο πίσω. Δεν το φορούσαν τυλιγμένο (μπουρμπουλωμένο), επειδή είναι αντίθετο με την ψυχολογία των Σαρακατσάνων, γιατί θεωρούνταν σημάδι κατάθλιψης. Με αυτό τον τρόπο (μπουρμπουλωμένο) φορούσαν τα μαντήλια οι χήρες και οι γυναίκες που είχαν κάποιο μεγάλο πρόβλημα υγείας στο σπίτι τους.

Κάλτσες. Πλεκτές με νήμα άσπρο και κλωστές μάλλινες χρωματιστές σε διάφορα γεωμετρικά σχέδια. Τις φορούσαν στα πόδια από το γόνατο μέχρι του αστράγαλο.

Πατούνες-κοντοτσούραπο. Τις φορούσαν στο κάτω μέρος του ποδιού, στην πατούσα και έπιανε μέχρι του αστράγαλο.

Κρέπα πανωφόρι. Το φορούσαν πάνω από το ζωστάρι και ήταν αμάνικο μέχρι τη μέση. Είναι κεντημένο στις δύο μπροστινές πλευρές και πίσω στην πλάτη. Στην πλάτη έχει ριγμένα δύο μανίκια διακοσμητικά, τα οποία ήταν κεντημένα. Τέλος τσαρούχια με φούντες, όμοια με τα ανδρικά.

Η παραδοσιακή φορεσιά των Ελληνόβλαχων

Κάθε Ελληνική φορεσιά είναι ένα σύνολο ενδυμάτων που χαρακτηρίζει μία ομάδα ανθρώπων που ζουν μέσα στον ελληνικό χώρο. Μέσα στην αυστηρή κοινωνία του χωριού και της μικρής πόλης, η σιγουριά και η άνεση επιτυγχάνονται με την ομοιομορφία που προσφέρει μία «στολή». «Η στολή» στηρίζεται στην παράδοση που έχει διαμορφωθεί στην κοινωνία αυτή, με το πέρασμα του χρόνου.

Πανέμορφες φορεσιές, γυναικείες ή ανδρικές, γεμάτες πολύχρωμα πλουμίσματα και παραδοσιακά κοσμήματα, όλα φτιαγμένα στο χέρι από λαϊκούς τεχνίτες, παραπέμπουν σε άλλες εποχές της Ελληνικής κοινωνίας. Κάθε μία από τις παραδοσιακές φορεσιές, έχει τη δική της ιστορία να διηγηθεί.

Στην ηπειρωτική Ελλάδα η πιο συνηθισμένη αντρική φορεσιά αποτελείται από την πουκαμίσα, ένα απλό ρούχο με μανίκια που φοριέται πάνω από το εσωτερικό πουκάμισο, κουμπώνει μπροστά και μπορεί να φτάνει μέχρι τα γόνατα. Καθώς η μέση σφίγγεται με το ζωνάρι, η πουκαμίσα ανοίγει προς τα κάτω και σχηματίζει διπλες στον ποδόφυρο. Οι διπλες αυτές είναι ένδειξη πολυτέλειας και στην προσπάθεια να γίνουν όσο το δυνατόν περισσότερες, δημιουργήθηκε σταδιακά ένα ιδιαίτερο ρούχο, η φουστανέλα.

Βαρσάμης Αναστάσιος – Ε2

Βλάχικη γυναικεία φορεσιά Θεσσαλίας

Η ενδυμασία κάθε λαού εξαρτάται άμεσα από τον τρόπο ζωής του, το κλίμα στο οποίο ζει κι από τους λαούς με τους οποίους γειτονεύει. Οι παραδοσιακές φορεσιές της Θεσσαλίας εκτός από αυτές των Σποράδων είναι στην πλειονότητά τους αγροτικές. Το πρώτο μισό του 20ου αιώνα έκανε την εμφάνισή της η βλάχικη ενδυμασία με την οποία οι γυναίκες προσπαθούσαν να γεφυρώσουν το χάσμα ανάμεσα στην παράδοση και την μόδα του δυτικού κόσμου. Η φορεσιά των βλάχων αντλεί τα υλικά της, κατά κύριο λόγο, από τη δική τους παραγωγή μαλλιών, ενώ η επεξεργασία, νηματοποίηση, ύφανση, κοπή και ραφή μερικές φορές γινόταν από βλάχες γυναίκες και συχνά από ειδικούς βλαχοράπτες. Οι γυναικείες βλάχικες φορεσιές ήταν ίδιες χειμώνα-καλοκαίρι. Η καθημερινή φορεσιά τους αποτελούνταν από το πουκάμισο, το τσιπούνι, τη φούστα ή το φουστάνι που τα υφάσματα τους ήταν χοντρά ως τον αστράγαλο, τις κάλτσες, το τσεμπέρι, την ποδιά και τα παπούτσια. Από την άλλη, οι γυναίκες που πήγαιναν στην εκκλησία όπως και στις γιορτές φορούσαν το πουκάμισο, το τσιπούνι, βελούδινα φορέματα, κάλτσες, το τσεμπέρι, τις ντιούμπλες και τα παπούτσια. Η κύρια διαφορά είναι ότι στην εκκλησία οι γυναίκες δεν φορούσαν ποδιές. Τέλος, οι νύφες φορούσαν κι ένα μαντίλι, ώστε να μη φαίνεται το πρόσωπό τους.

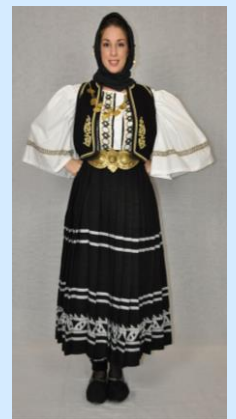
Πολυξένη Βραζιτίκου - Ε'2

Γυναικεία Σαρακατσάνικη στολή

Η φορεσιά των Σαρακατσάνων στην τελευταία της εξέλιξη διακρίνεται σε δυο τύπους: τη μία φορούν οι Σαρακατσάνοι από τη Δυτική Μακεδονία έως και τη

βόρεια Πελοπόννησο και την άλλη από την Κεντρική Μακεδονία έως τη Ροδόπη. Τα χρώματα που τη χαρακτηρίζουν κυρίως είναι το μαύρο και το λευκό. Γενικότερα, η σαρακατσάνικη φορεσιά αποτελείται από το κατασάρκι (συνήθίζεται στη Στερεά Ελλάδα, την Ήπειρο, τη Μακεδονία αλλά και τη Θράκη), τα χειρότια, τη φούστα με το κορμί (Στερεά, Ήπειρος), το πουκάμισο (Στερεά, Ήπειρος, Μακεδονία, Θράκη), την ξωτραχηλιά ή την ποδιά (Στερεά, Ήπειρος, Μακεδονία) ή το ρούχο (Θράκη), τη σεγκούνα ή σιγκούνι (φοριέται στις σαρακατσάνικες ενδυμασίες της Ήπειρου, της Μακεδονίας και της Θράκης) ή το ζωστάρι (Στερεά) ή το τομαντάνι (Θράκη), το φουστάνι, την καθημερινή κάπα (Ήπειρος, Μακεδονία) ή κοντοκάπι (Στερεά), το κοζόκι με τα κρεμαστά μανίκια στην πλάτη (Ήπειρος), το καπί της νύφης (Μακεδονία, Θράκη) ή τη χρυσή κοντοκόπα (Στερεά), τη ζώνα που συνήθως είναι πέτσινη (Στερεά, Ήπειρος, Μακεδονία, Θράκη), τη βελετζούλα (Στερεά, Ήπειρος, Μακεδονία, Θράκη), τα τσουράπια (Στερεά, Ήπειρος, Μακεδονία, Θράκη) και τα πατούνια ή πατούνες (Θράκη). Στον καθημερινό κεφαλόδεσμο υπήρχε το μαντήλι (Μακεδονία, Ήπειρος, Στερεά) ή η σκούφια και ο μποχός (Θράκη). Παλιότερα η νύφη για κεφαλόδεσμο φορούσε γέσι, τσιπομαντήλο, τον κούκλο και την ομπόλια. Τον συγκρατούσαν με το καρφοβέλο. Για κοσμήματα υπήρχαν οι κομποθηλιές, το τσαπράζι, το διπλό και το μονό κιοιστέκι, το θηλυκάρι, το ασημοζούναρο και το μελετζίκι. Το πουκάμισο και των δύο τύπων είναι παρόμοιο. Είναι μακρύ βαμβακερό υφαντό και διαθέτει κεντήματα στα μανίκια που εκτείνονται από τον ώμο ως και τον αγκώνα. Παρόμοια μεταξύ τους είναι επίσης τα σχέδια και τα χρώματα στα πλεκτά τσουράπια, στα χειρότια,

στην πέποινη ζώνη, στα τσαρούχια, στο μαντήλι καθώς και σε πολλά κοσμήματα. Ίδιο είναι και το σκίσιμο στο φουστάνι. Πολλά από τα κομμάτια της γυναικείας φορεσιάς θυμίζουν την αυτρική, γεγονός που οφείλεται στην κοινωνική απομόνωση των Σαρακατσάνων.

Φορεσιά Σαρακατσάνας Πελοποννήσου.

Συλλογή ΠΑΙ, Ναύπλιο

Στις διαφορές των δύο τύπων της γυναικείας φορεσιάς ανήκει το σεγκούνι. Στην Ήπειρο το φορούσαν εσωτερικά ενώ στην περίπτωση των Σαρακατσάνων στην Πελοπόννησο και την Στερεά Ελλάδα εξελίχθηκε σε ζωστάρι ενώ στην Θράκη αντικαταστάθηκε από το τσαμαντάνι (κλειστό μπροστά και κοντότερο από το σγκούνι). Άλλη διαφορά είναι το γκιουζιόκ της Ηπείρου, που γίνεται κοντόκαπα στη Στερεά και την

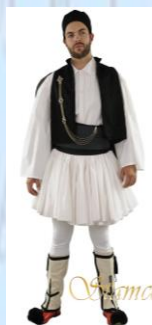

Πελοπόννησο και καπί στη Θράκη. Τα πιο πλούσια ζωστάρια παρατηρούνται στην Στερεά Ελλάδα και είναι το μοναδικό κομμάτι που υπάρχει κέντημα από τεχνίτη. Στη Θράκη, η φορεσιά εμφανίζεται με διαφορές και με πιο βαριά διακόσμηση. Η φούστα είναι ραμμένη πάνω στο τσαμαντάνι και έχει λιγότερες αλλά πιο φαρδιές πιέτες, ενώ είναι στολισμένη με χρυσά και αργυρά σειρήτια. Η ποδιά στη Θράκη διατηρήθηκε, ενώ σε άλλες περιοχές είχε καταρριφθεί στη γιορτινή φορεσιά. Το χαρακτηριστικό όμως που κάνει τη διαφορά είναι η ζώνη, με το στολισμό της. Ακόμη, συναντάμε τα καλτσούνια που δεν υπάρχουν στις άλλες περιοχές. Η φορεσιά πολλές φορές επηρεάζεται από ντόπιες φορεσιές, με δαντέλες, ποδιές, κεντήματα και κοσμήματα. Παλιότερα στη θέση της τραχηλιάς υπήρχε το ποκάμισο με τα πλατιά μανίκια, το οποίο όμως στην Ήπειρο και τη Στερεά έχει καταρριφθεί. Το στολισμα της γιορτινής φορεσιάς σε όλες τις περιοχές περιελάμβανε τα άρματα, τα αλύσια, το ασημοζούναρο με τα αλύσια και διάφορους τοκάδες, πιαστούρια και τσαπράκια.

Χρυσάνθη Μπέη – Ε2

Σαρακατσάνικη ανδρική στολή

Η ανδρική επίσημη φορεσιά όλων των Σαρακατσάνων ήταν η φουστανέλα. Η κλέφτικα φορεσιά, η οποία διατηρώντας αρχαιοελληνικά στρατιωτικά γνωρίσματα, διαμορφώθηκε ανάλογα με

την χρήση στα χρόνια της κλεφτουριάς. Πολλοί ειδικοί λένε ότι η φουστανέλα είναι επέκταση του μανδύα. Σήμερα θα μπορούσαμε να πούμε βάσει των στοιχείων, ότι ο μανδύας ήταν ένα είδος κοντής φουστανέλας, που έφθανε μέχρι κάτω από τους γοφούς. Η φουστανέλα αποκτά το μήκος κάτω από το γόνατο μάλλον λόγω του δυνατού Κριού που έχει στην Πίνδο. Κάτω από τη φουστανέλα, στα πόδια, φορούσαν τις κάλτσες, οι οποίες βάσει στοιχείων είναι η συνέχεια των αρχαίων περικνημίδων. Όλοι οι κλέφτες, εκτός των παραπάνω στοιχείων που φορούσαν στην φορεσιά τους, είχαν μακριά μαλλιά ριγμένα στην πλάτη και φορούσαν ανοιχτό το ποκάμισο στο στήθος, σαν ένδειξη ανδρείας και ελεύθερου ατόμου. Μια λαϊκή θυμοσοφία λέει: (Εγώ δεν είμαι κουμπωμένος).

Σουλιώτης Ιωάννης – Ε2

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

Η εκπαίδευση των Ελλήνων κατά την Τουρκοκρατία γινόταν σε τοπικά σχολεία αλλά και σε μεγάλες σχολές με οικονομική συνδρομή Ελλήνων, ντόπιων ή της διασποράς και την υποστήριξη και καθοδήγηση της Εκκλησίας, υπό την επίβλεψη του Οθωμανικού κράτους.

Τα ελληνικά εκπαιδευτήρια που λειτουργούν κατά την Οθωμανική περίοδο δεν έχουν ένα εκπαιδευτικό σύστημα, καλύπτουν όμως ένα μεγάλο γεωγραφικό χώρο, με πολλές τοπικές ιδιομορφίες. Η κατάκτηση από τους Οθωμανούς και των τελευταίων εστιών της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας στα μέσα του 15ου αιώνα και κυρίως η Άλωση είχαν ως συνέπεια την αιφνίδια διακοπή και της πνευματικής ζωής του Ελληνισμού γενικά και ειδικά της εκπαιδευτικής ζωής του. Οι κύριοι λόγοι ήταν η φυγή όλων σχεδόν των Ελλήνων λογίων στη Δυτική Ευρώπη, ο μαρασμός των πνευματικών κέντρων της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας (Κωνσταντινούπολη, Θεσσαλονίκη, Τραπεζούντα, Μυστράς), η σοβαρή μείωση του πληθυσμού των αστικών κέντρων, η μεγάλη κάμψη κάθε οικονομικής δραστηριότητας, η εξαθλίωση των πληθυσμών και οι δημογραφικές μεταβολές που σημειώθηκαν στις κατακτημένες περιοχές λόγω της φυγής των πληθυσμών και η εποίκιση άλλων από τουρκικούς ή σλαβικούς πληθυσμούς. Η στάθμη της παιδείας στις τουρκοκρατούμενες ελληνικές περιοχές δεν είναι δυνατόν να προσδιοριστεί κατά τόπους ακριβώς.

Καγιο Μεγα - Ε1

Η εκπαίδευση των Ελλήνων

Οι Τούρκοι δεν απαγόρευαν την ύπαρξη ελληνικών σχολείων. Δεν ενδιαφέρονταν για το αν θα μάθαιναν γράμματα οι ραγιάδες.

Μετά την Οθωμανική κατάκτηση το σκοτάδι της αμάθειας σκέπασε τους Έλληνες που ζούσαν στην επικράτεια της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. «Ο ήλιος εσκοτεινίασε και το φεγγάρι εχάθη» τραγουδούσε ο λαός.

Οι περισσότεροι μορφωμένοι Έλληνες κατέφυγαν στην πολιτισμένη και χριστιανική Δύση. Μεταφέροντας τις γνώσεις τους και βοηθώντας στη διάδοση των ελληνικών γραμμάτων. Με συνέπεια ο σκλαβωμένος λαός να μείνει χωρίς δασκάλους και σχολεία.

Οι πρώτες απόπειρες εκπαίδευσης μέσα στη σκλαβιά έγιναν από την εκκλησία, αφού οι ιερείς ήταν οι μοναδικοί που ήξεραν γράμματα σε κάθε χωριό, άρα και οι μόνιμοι που μπορούσαν να μάθουν τα παιδιά γράμματα και μάλιστα μέσα από τα μοναδικά βιβλία που υπήρχαν διαθέσιμα: τα εκκλησιαστικά.

Χρέη δασκάλου έκανε ο ιερέας ή οποιοσδήποτε άλλος που ήξερε ανάγνωση και γραφή. Το μάθημα γινόταν σε ναούς ή σε κάποιο σπίτι. Όταν επέτρεπαν οι συνθήκες τα σχολεία ήταν υπαίθρια. Τα κορίτσια δεν πήγαιναν σχολείο. Αυτά που ήταν πλούσια έπαιρναν μαθήματα στο σπίτι. Το ίδιο έκαναν και τα πλούσια αγόρια.

Σημαντικά ελληνικά σχολεία στην περίοδο της Τουρκοκρατίας ήταν η Πατριαρχική Σχολή της Κωνσταντινούπολης, η Ευαγγελική Σχολή της Σμύρνης, η Αθωνιάδα Σχολή στο Άγιο Όρος.

Το κρυφό σχολειό

Γράφτηκαν διάφορα σχετικά με το κρυφό σχολειό στην περίοδο της Τουρκοκρατίας.

Το σπουδαιότερο επιχείρημα των αρνητών του κρυφού σχολείου είναι το εξής: Οι Οθωμανοί Τούρκοι έδειξαν σε γενικές γραμμές ανοχή σε θέματα πίστης και εκπαίδευσης. Άρα η ύπαρξη τέτοιου είδους σχολείων ήταν περιττή.

Όμως, η Τουρκοκρατία υπήρξε τεράστια περίοδος και τα πράγματα δεν ήταν ίδια στον χρόνο και στο χώρο.

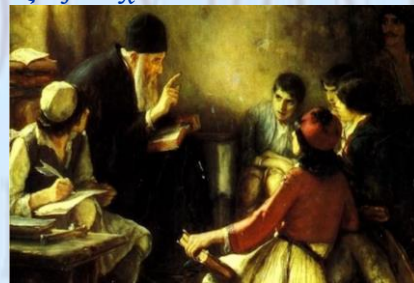
Σε περιόδους αναταραχής και εξεγέρσεων οι Τούρκοι, ως αντίποινα, έπαιρναν μέτρα εναντίων των δικαιωμάτων των ραγιάδων, άρα και των σχολείων.

Σε κάποιες περιοχές υπήρχαν πασάδες, οι οποίοι για τους δικούς τους λόγους εμπόδιζαν τη λειτουργία των σχολείων, άρα και τη μόρφωση των υπόδουλων Ελλήνων.

Όλα αυτά και σε συνδυασμό με τον πίνακα του Νικολάου Τύζη (Το κρυφό σχολειό 1885) οδήγησαν πολλούς Έλληνες να πιστεύουν στον θρύλο του Κρυφού Σχολείου, ο οποίος συντηρείται μέχρι σήμερα.

Το Φεγγαράκι μου Λαμπρό αποτελεί ένα δημοτικό παιδικό τραγούδι, συνδεδεμένο με την περίοδο της Τουρκοκρατίας και το Κρυφό Σχολειό.

Η ελληνική λαογραφία αναφέρει ότι τα παιδιά τραγουδούσαν το τραγούδι κατά την διάρκεια της νύχτας πηγαίνοντας προς το Κρυφό Σχολειό.

Φεγγαράκι μου λαμπρό
φέγγε μου να περπατώ.
Να πηγαίνω στο σχολειό
να μαθαίνω γράμματα.
Τράμματα σπουδάγματα
του Θεού τα πράγματα.

Α' τάξη

Ιωάννης Δημητριάδης Πέζαρος (1749-1806):

Θερμός λάτρης και βαθύς γνώστης του κλασικού ελληνικού πολιτισμού. Γεννήθηκε στον Τύρναβο, πήρε τις βασικές γνώσεις από τους Ιωάννη Αγραφιώτη και Λάμπρο Πάσχο και βρέθηκε στα Γιάννενα μαθητής του Κροσμά Μπαλάνου και του Κύριλλου. Ενώ αντιμετώπιζε οικονομικό πρόβλημα, συνέχισε τις σπουδές του στη σχολή του Άθωνος, όπου διδάχτηκε μαθήματα νεότερης φιλοσοφίας από το μαθητή του Ευγένιου Βούλγαρη, Κυπριανό (1771). Ασχολήθηκε με τη μελέτη πολλών εκκλησιαστικών συγγραφέων και δίδαξε στο νεοϊδρυμένο σχολείο του Λιβαδίου Ελασσόνας (1768-69) και στη Σχολή της Ίσαριτσάνης (1771-76), προσελκύνοντας με τη φήμη του πλήθος μαθητών. Κατά καιρούς του προτάθηκε να διδάξει σε πολλά σχολεία της χώρας, όμως ο ίδιος προτίμησε να προσφέρει τις γνώσεις του στην ιδιαίτερη πατρίδα του. Το 1780 ανέλαβε την περιφέρση Σχολή του Τυρνάβου στη θέση του εκλιπόντος Λάμπρου Πάσχου, την οποία θέση διατήρησε ως το 1806 που πέθανε. Προηγουμένως το 1790, μετά το γάμο του, χειροτονήθηκε ιερέας και έλαβε το αξίωμα του οικονόμου. Ως ιεροκήρυκας, δίδαξε το Ευαγγέλιο στις 16 εκκλησίες της πατρίδας του, του Τυρνάβου. Ανάμεσα στους μαθητές του ήταν ο Κωνσταντίνος Κούμας, ο μετέπειτα διδάσκαλος του Γένους, ο Στέφανος Δούγκας, λόγιος που υπηρέτησε στα στρατεύματα του Αλ. Υψηλάντη στη Μολδοβλαχία και ο ιατροφιλόσοφος Διονύσιος Πύρρος. Πολλοί απ' αυτούς δίδαξαν στα χρόνια της Τουρκοκρατίας στη Θεσσαλία, τη Μακεδονία και την Κωνσταντινούπολη. Στον Τύρναβο διατηρούσε κοινόβιο για ξένους και φτωχούς μαθητές.

Με λιτότητα και οικονομία, χωρίς να λείπουν τα αναγκαία, συζούσαν πάντα δέκα μέχρι δεκαπέντε ξένοι μαθητές. Από το πρωί μέχρι το βράδυ δίδασκε σ' όλες τις τάξεις, που πολλές φορές ανέρχονταν σε επτά. Εξαιρετος ήταν ο χαρακτήρας του, καθώς και ο τρόπος διδασκαλίας του. Η προσωπικότητα του σχολάρχη του Τυρνάβου εκθειάζεται και από πολλούς αξιόλογους λογίους σε επιστολές τους, στις οποίες επισημαίνεται το μέγεθος της ακτινοβολίας του μεγάλου τυρναβίτη δασκάλου. Στο Αρχείο του Τυρνάβου στην Εθνική Βιβλιοθήκη σώζονται επιστολές του σε πολλούς λόγιους της εποχής του, με τους οποίους αλληλογραφούσε.

Αστέριος - Άγγελος Παπαϊωάννου, Ε1

«Οι δικοί μας δάσκαλοι του Γένους»

Στα δύσκολα χρόνια της Τουρκοκρατίας ένας σημαντικός παράγοντας που κράτησε ζωντανό το ελληνικό γένος ήταν και η εκπαίδευση.

Μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης, τους δυο πρώτους αιώνες τα γράμματα και οι τέχνες οπισθοδρόμησαν με αποτέλεσμα πολλοί Έλληνες να μην αποκτούν τη σχολική μόρφωση και να είναι στην πλειοψηφία τους αναλφάβητοι. Εξαιρεση αποτελούσαν αυτοί που θα γίνονταν κληρικοί, οι οποίοι μορφώνονταν σε εκκλησίες και μοναστήρια από δασκάλους ιερωμένους.

Αργότερα όμως, από το 17ο αιώνα και μετά, η εμπορική άνθηση βοήθησε πολύ και την εκπαίδευση των Ελλήνων. Αυξήθηκε ο αριθμός των σχολείων στα μεγάλα εμπορικά κέντρα, τα οποία δέχονταν φιλομαθείς μαθητές και λειτουργούσαν υπό την εποπτεία των προεστών (προέδρων) του κάθε τόπου. Επίσης ιδρύθηκαν και λειτουργούσαν σχολές για μεγαλύτερους μαθητές, με την οικονομική βοήθεια πλούσιων εμπόρων ντόπιων και μεταναστών, σε διάφορες περιοχές του ελλαδικού χώρου.

Στην καλλιέργεια της ελληνικής παιδείας σ' όλη την περίοδο της Τουρκοκρατίας, συνέβαλαν με την προφορική διδασκαλία τους, με τα κείμενα και τα βιβλία τους, κάποιοι μορφωμένοι Έλληνες, κληρικοί και μη, που για τη μεγάλη προσφορά τους ονομάστηκαν δάσκαλοι του Γένους.

Δυο από αυτούς ήταν και ο Κωνσταντίνος Κρούμας από τη Λάρισα και ο Κωνσταντίνος Οικονόμος ο εξ Οικονόμων από την Τσαριτσάνη.

Ο Κωνσταντίνος Κρούμας γεννήθηκε στη Λάρισα το 1777, σε μια περίοδο πολύ άσχημη για τους Έλληνες. Οι Τούρκοι αγριεμένοι από την ήττα τους στο Ρωσοτουρκικό πόλεμο εκείνης της εποχής, έκαψαν όλες τις εκκλησίες της

Λάρισας ακόμη και τον Άγιο Αχιλλείο, καθώς και ότι σχολείο υπήρχε. Έτσι ο Κωνσταντίνος μέχρι τα δέκα του χρόνια δεν ήξερε τι είναι εκκλησία και τι σχολείο.

Σε αυτή την ηλικία αναγκάστηκε να μετακομίσουν οικογενειακώς στον Τύρναβο, λόγω μιας επιδημίας που έπεσε στην πόλη της Λάρισας το 1787.

Εκεί ο μικρός Κωνσταντίνος ευθουσιάστηκε από τις θείες λειτουργίες και τις λιτανείες που γίνονταν στις πολλές εκκλησίες του Τυρνάβου. Έμαθε να διαβάζει

και να γράφει μέσα από τα θρησκευτικά βιβλία και τα συναξάρια των Αγίων.

Η μεγάλη του φιλομάθεια έπεισε τους γονείς του - παρόλο που καταγόταν από εύπορη οικογένεια, ο πατέρας του ήταν γουνοποιός- να τον γράψουν το 1790 για να σπουδάσει στο σχολείο του μεγάλου τυρναβίτη δασκάλου Πέζαρου. Από εκεί αποφοίτησε ύστερα από έξι χρόνια με πολλές διακρίσεις και σε ηλικία 21 ετών αρχίζει τη διδασκαλία.

Ξεκίνησε να δίδασκε στο σχολείο της Τσαριτσάνης, Ελληνικά και Μαθηματικά και εκεί γνωρίστηκε με τον Κωνσταντίνο Οικονόμο, έναν από τους πολλούς μαθητές του, αλλά ο πιο αγαπημένος. Ταυτόχρονα ήταν και ιεροκήρυκας στην εκκλησία.

Αργότερα δίδαξε στο σχολείο των Αμπελακίων που εκείνη την εποχή γνώριζε μεγάλη οικονομική άνθηση. Στα Αμπελάκια γνωρίστηκε τυχαία με τον περίφημο δάσκαλο και λόγιο Άνθιμο Γαζή και από αυτή την γνωριμία ξεκινάει την ανυπομονητική του πορεία στην εκπαίδευση τη δική του αλλά και του έθνους.

Φεύγουν μαζί στη Βιέννη για να εκδώσουν ένα λεξικό και ο Κωνσταντίνος ξεκινάει τις σπουδές του στα Μαθηματικά στο Πανεπιστήμιο της Βιέννης.

Ταυτόχρονα με τις σπουδές του μεταφράζει από τη γαλλική γλώσσα, βιβλία σπουδαίων μαθηματικών, φυσικών και χημικών ευρωπαϊών επιστημόνων, στην αρχαία αλλά και νεοελληνική γλώσσα και τα εκδίδει με την προτροπή του Αδαμάντιου Κοραή, που βρισκόταν κι αυτός στη Βιέννη και τον καθοδηγούσε.

Τον Ιούνιο του 1809 αφού τελείωσε τις σπουδές του στη Βιέννη, δέχτηκε την πρόσκληση των δημογερόντων της Σμύρνης και αποβιβάστηκε στην πόλη τους. Αφού κάλεσε τον αγαπημένο του μαθητή ιεροκήρυκα και δάσκαλο Κωνσταντίνο Οικονόμο από την Τσαριτσάνη, ο οποίος εκείνη την εποχή δίδασκε σε σχολεία της Θεσσαλονίκης, ίδρυσαν μαζί σχολή με το όνομα «Φιλολογικό Γυμνάσιο της Σμύρνης».

Σ' αυτή τη σχολή ο ίδιος δίδασκε Μαθηματικά, Φυσική, Χημεία, Γεωγραφία, Ηθική και Φιλοσοφία. Για πρώτη φορά αυτός δίδαξε Φυσική και Χημεία με τη μέθοδο των πειραμάτων, άγνωστη μέχρι τότε στην ελληνική εκπαίδευση. Ο δε Οικονόμος δίδασκε τους κλασικούς

συγγραφείς, τη Φιλολογία και τη Φητορική με τη μέθοδο του Αδαμάντιου Κοραή.

Το «Φιλολογικό Γυμνάσιο της Σμύρνης» ήταν το ανώτερο και φωτεινότερο σχολείο εκείνης της εποχής. Σ' αυτό φοιτούσαν 300 μαθητές από όλη την ελληνική γη και αφού αποφοιτούσαν, διασκορπιζόνταν να διδάξουν και να μεταφέρουν τις γνώσεις τους σε σχολεία στα νησιά, στην ηπειρωτική Ελλάδα, στην Κωνσταντινούπολη και στο Βουκουρέστι σε σπίτια Ελλήνων, ακόμη και στη Ρωσία. Ήταν το Πανεπιστήμιο του υπόδουλου ελληνομοί.

Η σχολή λειτούργησε έως το 1821, οπότε ξέσπασε η επανάσταση των Ελλήνων και τότε αναγκάστηκαν να την κλείσουν εξαιτίας των διωγμών από τους Τούρκους εναντίον των Ελλήνων που ζούσαν στη Σμύρνη.

Τότε οι δυο δάσκαλοι αναγκάζονται να μεταναστεύσουν ο Κούμας στην Βιέννη και ο Οικονόμος στη Ρωσία. Συνέχισαν το έργο τους γράφοντας βιβλία που τα εξέδιδαν στην αρχαία αλλά και στη νεοελληνική γλώσσα.

Το μεγαλύτερο και σημαντικότερο συγγραφικό έργο του Κωνσταντίνου Κούμα εκτός των άλλων ήταν η «Ιστορία των ανθρώπινων πράξεων». Το βιβλίο αυτό αποτελείται από 12 τόμους, είναι παγκόσμια ιστορία, από τα αρχαία χρόνια έως το 1831. Εκδόθηκε στη Βιέννη το 1832 και ο βασιλιάς Όθωνας του έστειλε συγχαρητήρια επιστολή για το εκπαιδευτικό έργο του και του ζήτησε να επιστρέψει στην Ελλάδα.

Ο Κωνσταντίνος αρνήθηκε και παρέμεινε στο εξωτερικό μέχρι το θάνατό του σε ηλικία 59 ετών από χολέρα, διδάσκοντας και διευθύνοντας μέχρι τέλους στο ελληνικό σχολείο της Τεργέστης.

Ο σύλλογος δασκάλων και νηπιαγωγών του νομού Λάρισας, για να τιμήσει την μεγάλη προσφορά του στην εκπαίδευση σε εκείνους τους δύσκολους καιρούς, ονομάζεται σύλλογος εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης «Κωνσταντίνος Κούμας».

Ο Κωνσταντίνος Οικονόμος ο εξ Οικονόμων, ένας ταπεινός ιερέας από την Τσαριτσάνη, κατάφερε στη Ρωσία που μετανάστευσε να διακριθεί, να γίνει επίτιμο μέλος του Πανεπιστημίου της Μόσχας και να εξελιχθεί σε έναν πρέσβη της Ορθοδοξίας πάντα προς το συμφέρον της Ελλάδας.

Ήταν πολυγραφότατος και πολυμαθής, καθώς και δεινός ρήτορας εκφωνώντας επικήδειους λόγους που έμειναν αξέχαστοι, όπως αυτοί του εθνικού μας ευεργέτη Νικολάου Ζωσιμά και του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη.

Επέστρεψε στην πατρίδα μας το 1834 μετά την απελευθέρωσή της από τους Τούρκους και εγκαταστάθηκε στην Αθήνα όπου και απεβίωσε σε ηλικία 77 ετών. Τιμήθηκε ιδιαίτερα με πολλά βραβεία και παράσημα από θρησκευτικούς και πολιτικούς ηγέτες της εποχής, Έλληνες και ξένους.

αι οι δυο δάσκαλοι ήταν φωτεινά παραδείγματα ηθικής, μόρφωσης, προσφοράς και αγάπης για το υπόδουλο γένος των Ελλήνων, στα χρόνια της Τουρκοκρατίας.

Τμήμα ΣΤ1

Η ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ

Τα παλιότερα σπίτια της περιοχής του Αμπελώνα ήταν πλίνθινες κατοικίες, κτισμένες σε πέτρινη βάση. Τα πλιθιά γίνονταν από το χώμα των βαλτότοπων που αφθονούσαν στην περιοχή του Αμπελώνα και του Βρυότοπου. Οι πέτρες μεταφέρονταν από τα νταξάρια του Τυρνάβου. Τα περισσότερα σπίτια απόκτησαν την μορφή αγροτικού υλοστατικού. Γύρω από την αυλή υπήρχαν οι αποθήκες, οι στάβλοι, τα καζαναριά, οι φούρνοι, τα μαγειρεία. Κάποτε τα ισόγεια σπίτια διάθεταν χαγιάτι.

Αργότερα, το ισόγειο υπερυψώθηκε και δημιουργήθηκε υπόγειο για να αποθηκεύονται τρόφιμα. Οι πόρτες εισόδου της αυλής ήταν φαρδιά για να μπαίνουν τα ζώα με τα κάρρα.

Ο νεοκλασικισμός θα επηρεάσει τις κατοικίες του Αμπελώνα, με χαρακτηριστικά τα αετώματα, τα υπέρθυρα, τις κορνίζες γύρω από τις πόρτες και τα παράθυρα, τα εξωτερικά μπαλκόνια με περίτεχνες σιδερέιες.

(πηγή: ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΜΑΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ- 6ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΛΑΡΙΣΑΣ)

Πύργοι Κούλια

Η λέξη Κούλια προέρχεται από την τουρκική λέξη "ΚΥΛΕ", που σημαίνει πύργος. Έτσι ονομάζονται οι οχυρές κατοικίες που είναι γνωστές ως πυργόσπιτα. Είχαν αμυντικό χαρακτήρα σε περιόδους εχθρικών επιθέσεων και χρησιμοποιούνταν ως παρατηρητήρια για την προφύλαξη από τους εχθρούς. Τα πυργόσπιτα διαφέρουν από τους πύργους γιατί είναι χτισμένα σε κατοικημένη περιοχή και επίσης εξωτερικά μοιάζουν περισσότερο με αρχοντικό σπίτι.

Τα περισσότερα παραδείγματα παραδοσιακών σπιτιών, που διασώζονται σήμερα στη Θεσσαλία, ανήκουν στο 19ο αιώνα. Ξεχωριστή κατηγορία όμως, συνιστούν οι πύργοι, που ανάγονται κατασκευαστικά, στο α' μισό του 18ου αιώνα. Πρόκειται για τις γνωστές μορφές της κούλας ή κούλιας. Τα κτίρια αυτά, με το φρουριακό τους χαρακτήρα, αντανακλούν την αμυντική αναγκαιότητα σε ιδιαίτερα ταραχμμένες περιόδους για τους πληθυσμούς μέσα στους κόλπους της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και οι αρχιτεκτονικά ανήκουν σε βυζαντινά και μεσαιωνικά ιταλικά πρότυπα.

Τα σοβαρότερα προβλήματα, που θέτουν τη ζωή των κατοίκων τόσο της υπαίθρου, όσο και των αστικών περιοχών σε κίνδυνο, είναι οι επιδρομές εκείνων που δρούσαν ανενόχλητα μέσα στο σχεδόν ανύπαρκτο έλεγχο των επαρχιακών οθωμανικών διοικήσεων. Το 18ο αιώνα η κατάσταση χειροτερεύει από Άλβανούς οπλοφόρους στην περιοχή της Θεσσαλίας και η ζωή των κατοίκων δεν είναι ασφαλής. Όσον αφορά αποκλειστικά, στον τουρκικό πληθυσμό, αυτός απειλείται και από τη δράση των χριστιανών κλεφτών που έρχονται από τα ορεινά, επιχειρώντας ένοπλες επιθέσεις ή απαγωγές ατόμων, μια συνηθισμένη πρακτική άσκησης πίεσης.

Τα δεδομένα αυτά αναγκάζουν τους ευπορότερους των Οθωμανών να επιλέγουν ως κατοικία, φρουριακού χαρακτήρα κτήρια.

Τα πυργόσπιτα του νομού Λάρισας

Τα Πυργόσπιτα του νομού Λάρισας είναι μοναδικά δείγματα της θαυμάσιας τοπικής αρχιτεκτονικής. Στην περιοχή της Λάρισας υπήρχαν αρκετά τέτοια πυργόσπιτα. Σήμερα σώζονται ελάχιστα, τα περισσότερα μισογκρεμισμένα.

Το πυργόσπιτο Κούλια του Βρυτόπου

Στο Βρυτόπολο σώζεται ένα τριώροφο πυργόσπιτο, στον κεντρικό δρόμο που έρχεται από τον Αμπελώνα, το οποίο είναι γνωστό ως «Κούλια». Ήταν ιδιοκτησία ενός Τούρκου Αγά και είχε διπλή χρήση: άμυνας και κατοικίας. Αποτελεί τυπικό δείγμα της αμυντικής αρχιτεκτονικής με πολεμίστρες (ανοίγματα στον τοίχο του ισόγειου), οχυρή πόρτα, καταχύστρα (πάνω από την πόρτα για το ρίξιμο καυτού νερού ή λαδιούστους εισβολείς) και γυναικωνίτη.

Το πυργόσπιτο έχει χαρακτηριστεί ιστορικό διατηρητέο μνημείο.

Τα πυργόσπιτα της Τσαριτσάνης

Οι πύργοι Μάμτζιου, Φαματά και Κουρμαζάχου, πανύψηλα κτίσματα πάνω σε στενή βάση, εκφράζουν με το σχήμα τους χαρακτήρα αμυντικό.

Απόδειξη της αμυντικής του λειτουργίας του Πύργου Μάμτζιου, ο οποίος χτίστηκε γύρω στο 1770, αποτελούν οι 71 συνολικά πολεμίστρες του και οι «καταχύστρες» στις εξωτερικές πλευρές του πύργου. Επίσης, για την προστασία των αμυνόμενων σε κάθε περίπτωση, υπάρχουν γύρω και κάτω από τον πύργο στοές, οι οποίες ονομάζονται από τους ντόπιους «λαγούμια», τα οποία χρησιμοποιούσαν να κρυφτούν και για τη διαφυγή τους.

Οι στοές αυτές επικοινωνούν μεταξύ τους, δημιουργώντας ένα υπόγειο δίκτυο κάτω από το χωριό, το οποίο σήμερα είναι ανεξερεύνητο. Είναι γνωστό, ότι το δίκτυο αυτό των υπόγειων στοών της Τσαριτσάνης έπαιξε σημαντικό ρόλο κατά τον Μακεδονικό αγώνα. Μέρος του δικτύου ήταν και οι «κρυφάνες», κάτι σαν κρυφά δωμάτια.

Μέσα στο χωριό, δίπλα στο ναό της Παναγίας σώζεται σήμερα το πυργόσπιτο του Μάμτζιου, το οποίο κρίθηκε διατηρητέο και συντηρήθηκε πρόσφατα από την 7η Εφορεία Αρχαιοτήτων Λάρισας.

Τα άλλα δύο πυργόσπιτα, του Φαματά και του Κουρμαζάχου - Χατζηαλεξίου, έχουν σχεδόν καταστραφεί.

πύργος
του Μάμτζιου

Πύργος Κουρμαζάχου ή
Χατζηαλεξίου

Έλενα Καραγιάννη – 21

ΚΤΗΡΙΑ & ΔΡΟΜΟΙ ΤΟΥ ΑΜΠΕΛΩΝΑ

Ο ιερός ναός κοιμήσεως της Θεοτόκου Αμπελώνα

Στο κέντρο της πόλεως του Αμπελώνα υψώνεται ο μεγαλοπρεπής Μητροπολιτικός Ιερός Ναός της Κοιμήσεως της Θεοτόκου, που είναι η πολιούχος και προστάτιδα των κατοίκων της πόλεως. Ο Ναός θεμελιώθηκε το έτος 1885 και εγκαινιάστηκε το 1906.

Χρειάστηκαν 21 ολόκληρα χρόνια για να κτισθεί από σμιλευμένη πέτρα και σκληρό συμπαγές τούβλο, σε σταυροειδή-βυζαντινό ρυθμό με τρούλο. Εντύπωση επίσης προκαλούν τα μεγάλα και μικρά παράθυρα, κτισμένα με τούβλο και πέτρες, καθώς και οι κολόνες της κεντρικής εισόδου και τα πελεκημένα τοποθετημένα μάρμαρα δεξιά και αριστερά, πάνω από τις εισόδους του Ναού. Στη νότια πλευρά υπάρχει ηλιακό ρολόι και άξιο προσοχής και μελέτης είναι ο μεγάλος και επιβλητικός τρούλος που στηρίζεται σε τέσσερις κολόνες, καθώς και η σκεπή του, που αποτελείται από πλάκες τσίγκου. Ο Ναός κτίστηκε πάνω σε σχέδια που καθήρτισε ο Αμπελωνίτης πολιτικός μηχανικός Βασίλειος Μπεκιάρης. Θεωρούνταν ο μεγαλύτερος και επιβλητικότερος ναός στη Θεσσαλία. Από τότε που εγκαινιάστηκε ο Ναός αυτός στα 1906 μέχρι σήμερα πέρασαν 115 χρόνια.

Υπεύθυνος του Ιερού Ναού είναι ο πρωτοπρεσβύτερος Νεκτάριος Φωκίδης.

Ασπασία Τσότσα, Ελένη Καρανίκα
- ΣΤ2

Οδωνύμια

Ο Αμπελώνας βρίσκεται στη Θεσσαλία και πιο συγκεκριμένα στο Νομό Λαρίσης. Είναι γραφική κωμόπολη με πέτρινες εκκλησίες και πολλά αμπέλια (εξ ων και η ονομασία.) Στη Νεοελληνική ιστορία την ιστορική διαδρομή του Αμπελώνα μπορούμε να τη χωρίσουμε σε δύο περιόδους. Η πρώτη περιλαμβάνει όλη την περίοδο που ο Αμπελώνας βρισκόταν υπό τουρκική κυριαρχία και κατοικείται κατά βάση από Τούρκους. Πρόκειται για το τουρκικό Καζακλάρ. Η δεύτερη

περίοδος αρχίζει από το 1881 που απελευθερώνεται η Θεσσαλία, οπότε στον Αμπελώνα εγκαθίστανται Έλληνες έποικοι. Είναι το Ελληνικό Καζακλάρ, ο μετέπειτα Αμπελώνας. Θέλοντας λοιπόν οι κάτοικοι του Αμπελώνα να τιμήσουν τους ήρωες της Ελληνικής επανάστασης, έδωσαν σε ορισμένες οδούς τα ονόματά τους. Τα οδωνύμια μίας πόλης συνιστούν ενδιαφέρουσα πηγή για την τοπική ιστορία και παράλληλα αποτελούν αφετηρία για κριτικό προβληματισμό.

<<Τό να ανακαλύπτεις ένα πρόγονό σου σε οδωνύμιο, οπωσδήποτε σε κάνει υπερήφανο!>> Μερικά από τα ονόματα των ηρώων που δόθηκαν είναι αυτά του Μάρκου Μπότσαρη και Ανδρέα Μιαούλη.

Οδός Μάρκου Μπότσαρη

Ο Μάρκος Μπότσαρης (1790 - 1823) ήταν Έλληνας στρατηγός, ήρωας της επανάστασης του 1821 και καπετάνιος των Σουλιωτών. Γεννήθηκε στο Σούλι και ήταν ο δεύτερος γιος του Κίτσου Μπότσαρη, που ήταν μια από τις επιφανέστερες μορφές του Σουλίου. Ύστερα από την πτώση του Σουλίου, πήγε στην Κέρκυρα μαζί με άλλους Σουλιώτες όπου κατατάχτηκε ως υπαξιωματικός στο σώμα των Ηπειρωτών και Σουλιωτών που συγκρότησαν οι Τάλλοι. Το 1814 ανταμώθηκε από τον Καραϊσκάκη, ο οποίος τον μύησε στη Φιλική Εταιρία.

Πρώτη του επιτυχία ήταν η νίκη στους Καμφάδες και στα Πέντε Πηγάδια και η κατάληψη των φρουριών της Φηγιάσας και της Φινιάσας. Ακολούθησαν οι νικηφόρες μάχες στο Κομπότι της Άρτας και στην Πλάκα. Επίσης έλαβε μέρος στη μάχη του Πέτα που κατέληξε σε καταστροφή, ενώ βρέθηκε μεταξύ των υπερασπιστών του Μεσολογγίου στην πρώτη του

πολιορκία στα τέλη του 1822, όπου παρασύροντας τους Τούρκους σε πλαστές συνομιλίες έδωσε χρόνο στους πολιορκημένους να ενισχύσουν τις οχυρώσεις. Το καλοκαίρι του 1823 προσπάθησε να ανακόψει το δρόμο στα τουρκικά στρατεύματα που επέδραμαν προς την δυτική Φθύμηλη. Τη νύχτα της 8ης Αυγούστου, επικεφαλής 350 Σουλιωτών, επιτέθηκε κατά των 5.000 Τουρκαρβαντιτών μισθοφόρων του Μουσταφά Πασά, που είχαν στρατοπεδεύσει στο Κεφαλόβρυσο του Καρπενησιού, στη μάχη που έμεινε γνωστή ως Μάχη του Κεφαλόβρυσου. Όμως μια τουρκική σφαίρα τον βρήκε στο μάτι. Οι Σουλιώτες νίκησαν, πήραν τον νεκρό αρχηγό τους και τον μετέφεραν στο Μεσολόγγι, όπου τελικά τον ενταφίασαν.

Για τον θάνατο του Μπότσαρη γράφηκαν πολλά έντεχνα ποιήματα και δημοτικά τραγούδια. Ο Μάρκος Μπότσαρης έμεινε στην ιστορία για την ανδρεία του και τη σημαντική συμβολή του στον Αγώνα για την ανεξαρτησία των Ελλήνων και δίκαια θεωρείται εθνικός ήρωας.

Οδός Ανδρέα Μιαούλη

Ο Ανδρέας Βώκος, γνωστότερος με το ψευδώνυμο Ανδρέας Μιαούλης ήταν Έλληνας караβοκέρης, πολιτικός και ναύαρχος που διαδραμάτισε πρωταγωνιστικό ρόλο στα γεγονότα της Ελληνικής Επανάστασης του 1821, καθώς και στην μετέπειτα πολιτική ζωή του νεοσύστατου ελληνικού κράτους. Ασχολήθηκε με τη ναυτιλία αποκτώντας σημαντική περιουσία, ενώ κατά τη διάρκεια της επανάστασης του 1821 ανέλαβε την αρχηγία του ελληνικού στόλου συμμετέχοντας με επιτυχία σε πλήθος ναυμαχιών.

Υπό την διοίκησή του ο ελληνικός στόλος συμμετείχε νικηφόρα στις ναυμαχίες των Πατρών, των Σπετσών, της Σάμου, του Γέροντα, της Μεθώνης και του κάβο Μπαμπά ενώ ιδιαίτερα σημαντική κρίνεται η συμβολή του στον εφοδιασμό της πόλεως του Μεσολογγίου κατά την πολιορκία της τελευταίας. Το 1827, και με αφορμή την επικείμενη αντικατάστασή

του από τον Βρετανό ναύαρχο Κόχραν, υπέβαλε την παραίτησή του από την αρχηγία του στόλου.

Με την έλευση του Ιωάννη Καποδίστρια ανέλαβε, για δεύτερη φορά, την αρχηγία του ελληνικού στόλου συνεισφέροντας σημαντικά στην πάταξη της πειρατείας στο Αιγαίο. Εν συνεχεία, όμως, ήρθε σε ρήξη με τον Καποδίστρια, παραιτήθηκε από τη θέση του γερουσιαστή και προσχώρησε στην αντιπολίτευση, η οποία είχε συγκεντρωθεί στην Ύδρα.

Μετά τη δολοφονία του Καποδίστρια επιλέχθηκε από τη Βαυαρική αυλή ως ένας από τους τρεις Έλληνες που θα παρέδιδαν το στέμμα και το σχετικό ψήφισμα στον νεαρό τότε Όθωνα μαζί με τους Δημήτριο Πλαπούτα και Κωνσταντίνο Μπότσαρη. Τα τελευταία χρόνια της ζωής του ανέλαβε διάφορα αξιώματα στην οθωνική κυβέρνηση (αρχηγός του ναυτικού διευθυντηρίου, γενικός επιθεωρητής του στόλου, σύμβουλος της επικρατείας).

Απεβίωσε στον Πειραιά, και ενταφιάστηκε στη σημερινή Ακτή Μιαούλη. Υπήρξε ο γενάρχης των Μιαούληδων, πολυάριθμα μέλη της οποίας διετέλεσαν αξιωματικοί του Πολεμικού Ναυτικού και πολιτικοί με σημαντικότερο τον γιο του, Αθανάσιο Μιαούλη, που διετέλεσε πρωθυπουργός του ελληνικού κράτους.

Η προσφορά του τιμάται κάθε χρόνο στα Μιαούλεια, φεστιβάλ το οποίο είναι αφιερωμένο στη στρατιωτική δράση του Ανδρέα Μιαούλη κατά τη διάρκεια του απελευθερωτικού αγώνα των Ελλήνων (1821-1827).

Οδός Μεσολογγίου

Το Μεσολόγγι είναι πόλη της δυτικής Στερεάς Ελλάδος, πρωτεύουσα της Περιφερειακής Ενότητας Αιτωλοακαρνανίας. Στην περίοδο της Τουρκοκρατίας είχε βασικά πλεονεκτήματα που το έκαναν έναν από τους στόχους των Οθωμανών. Συγκεκριμένα ήταν ένας από τους δυο δρόμους που οδηγούσαν στην Πελοπόννησο, περιβαλλόταν από ρηχή λιμνοθάλασσα και το υπόλοιπο τμήμα της πόλης προστατευόταν από τείχος και τάφρους.

Πρώτη πολιορκία

Η πρώτη επιχείρηση των Τούρκων να το καταλάβουν το Μεσολόγγι έγινε το 1822, με αρχηγό τον Ομέρ Βρυώνη ο οποίος απέτυχε και το Καλοκαίρι του 1823 ο Σουλτάνος έστειλε τον Μουσταφά Πασά με στόχο την άλωση του Μεσολογγίου. Οι Οθωμανοί στρατοπέδευαν στην θέση Κεφαλόβρυσο. Ο Μάρκος Μπότσαρης που είχε οριστεί

αρχηγός από την Επικρατική κυβέρνηση έκανε αιφνιδιαστική επίθεση στο Οθωμανικό στρατόπεδο με λίγους Στρατιώτες. Κατά την διάρκεια αυτής της μάχης, οι Οθωμανοί Τούρκοι ηττήθηκαν και αποχώρισαν.

Δεύτερη πολιορκία

Μετά την αποτυχία του Ομέρ Βρυώνη να καταλάβει το Μεσολόγγι το 1822, και του Μουσταφά Πασά το 1823, ο Σουλτάνος επέλεξε τον ικανότερο στρατηγό του Φερίτ Πασά. Ο Κιουταχής, όπως επίσης ονομαζόταν, στρατοπέδευσε το Μάρτιο του 1825 έξω απ' τα Ιωάννινα και άρχισε αθρόα στρατολογία μεταξύ των

Οθωμανικών πληθυσμών και κινήθηκε προς το Μεσολόγγι. Η πολιορκία κράτησε σχεδόν έναν χρόνο. Τον πρώτο καιρό οι πολιορκημένοι αντιτεκόταν με επιτυχία στην πολιορκία ενώ οι οπλαρχηγοί της ανατολικής Στερεάς Ελλάδας επιτέθηκαν κατά του στρατού του Κιουταχή που αναγκάστηκε να υποχωρήσει. Η κατάσταση μεταβλήθηκε, όταν στα τέλη του 1825 κατέφθασε στο εχθρικό στρατόπεδο ο Ιμπραήμ. Έφτασε για να ενισχύσει τα οθωμανικά στρατεύματα. ο Μιαούλης κατάφερε να ανεφοδιάσει το Μεσολόγγι με όπλα και τρόφιμα. Η πίεση έγινε αφόρητη, μετά την αποχώρηση του ελληνικού στόλου και τον συστηματικό κανονιοβολισμό του Μεσολογγίου από το πυροβολικό του Ιμπραήμ. Οι πολιορκημένοι ταλαιπωρημένοι από τις κακουχίες αποφάσισαν να εγκαταλείψουν την πόλη τους με βραδινή έξοδο.

Η έξοδος έγινε στις 10 Απριλίου του 1826. Χωρισμένοι σε τρεις ομάδες οι κάτοικοι του Μεσολογγίου έφυγαν. Όσοι όμως έκαναν το λάθος να κοιτάζουν πίσω έχασαν την ζωή τους ή αιχμαλωτίστηκαν.

Κωνσταντίνα Νταβαρούκα - ΣΤ2

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ

Γαϊδούρια τα καζακλαριώτικα

Στην ιστορία έχει μείνει η φράση στον ευρύτερο θεσσαλικό χώρο, από το παρελθόν «γομάρια ή γαϊδούρια καζακλαριώτικα». Βέβαια το να αποκαλέσει κάποιος έναν άλλο άνθρωπο «γαϊδούρι» είναι λέξη προσβλητική. Ωστόσο τα γαϊδούρια στην ιστορία του ανθρώπου και στο διάβα των αιώνων μόνο καλό πρόσφεραν στον άνθρωπο, αφού είναι ένα οικόσιτο

ζώο προικισμένο με υπομονή (γαϊδουρινή υπομονή) και πάντα ήταν βοηθός σε όλες σχεδόν τις εργασίες του ανθρώπου κυρίως δε αγροτικές και κτηνοτροφικές.

Ας γυρίσουμε πίσω στην ιστορία και ας δούμε πώς προέκυψε η φράση «γαϊδούρια καζακλαριώτικα». Καζακκλάρ ονομαζόταν επί τουρκοκρατίας ο Αμπελώνας.

Η ιστορία ξεκινά από την κατάκτηση της Θεσσαλίας από τους Τούρκους και τους υποστηρικτές τους κάπου στα 1423 μ. Χ. και ελάχιστες δεκαετίες πριν την άλωση της Κωνσταντινούπολης στις 29 Μαΐου του 1453. Τότε, δηλαδή το 1423, ο Τούρκος στρατάρχης Τουραχάν ή Τσουκράν καταλαμβάνει τη Θεσσαλία και τα χωριά γύρω και από τη Λάρισα με τους ιππείς του. Στη σημερινή Φαλάνη πήγαν οι Τάταροι γι' αυτό και ονομάστηκε «Τατάρ χωριό».

Στον σημερινό Αμπελώνα κατοίκησαν οι Κοζάκοι οι οποίοι έφεραν μαζί τους ψηλόσωμα γαϊδούρια, τα γομάρια, για τις δουλειές τους, στη γεωργία, κτηνοτροφία κ.λπ. Ωστόσο μια μεγάλη οικογένεια Τατάρων κατοίκησαν στη σημερινή συνοικία του Αγίου Κωνσταντίνου Αμπελώνα που μέχρι πρόσφατα ονομαζόταν «Τατάρ Μαχαλάς» και είναι σε απόσταση αναπνοής από το τότε «Τατάρ χωριό», δηλαδή τη Φαλάνη.

Από το όνομα Κοζάκοι υπάρχει μια από τις εκδοχές ότι προήλθε το όνομα Καζακκλάρ. Την ίδια χρονιά χτίζουν τα σπίτια τους με πλιθιά από λάσπη από την πρώην λιμνούλα του Αγίου Γεωργίου όπου σήμερα πραγματοποιείται η Γιορτή Κρασιού Αμπελώνα. Επίσης πλιθιά κατασκεύαζαν και από την τότε λίμνη απέναντι από το αρχοντικό

σήμερα της οικογένειας Σακελλαρίδη όπου και το «Γενί Τζαμί» αλλά και από άλλες περιοχές όπου μετά τη χρήση του χώματος δημιουργούνταν λίμνες, οι γνωστές «μπάρες» του τότε Καζακκλάρ.

Τη λάσπη τη μετέφεραν με κάσα η οποία είχε δύο ξύλινες χειρολαβές την οποία και ονόμαζαν «Καζάκα». Από όλα αυτά και κατά μια ακόμη εκδοχή το μεγαλοχώρι και κεφαλοχώρι που σήμερα είναι ο Αμπελώνας ονομάστηκε Καζακκλάρ. Υπάρχουν όμως και άλλες εκδοχές.

Οι Κοζάκοι, όταν γεννούσαν τα ψηλόσωμα γαϊδούρια τα πήγαιναν στο ζωοπάζαρο στη Λάρισα για να τα πουλήσουν. Τότε οι τελάληδες και οι κήρυκες φώναζαν στο παζάρι: «Εδώ τα καλύτερα γαϊδούρια, γομάρια καζακλαριώτικα», ήταν τα ψηλόσωμα και τα πιο δυνατά και γι' αυτά έρχονταν να τα αγοράσουν από όλο τον θεσσαλικό κάμπο αλλά και τις γύρω ορεινές περιοχές. Η πρώτη εκδοχή είναι αυτή.

Θοδωρής Τσιαμπάλης - ΣΤ2

Κούμ παζάρ Τυρνάβου

Το παζάρι Τυρνάβου ή αλλιώς «Κουμ – Παζάρ» (από το αραβικό Κουμ που σημαίνει άμμος και την αραβική επίσης λέξη bazaar = εμποροπανήγυρις) ξεκινούσε πάντοτε μετά το Πάσχα των Ελληνορθόδοξων, Άνοιξη και μάλιστα πριν φύγουν οι Βλάχικοι πληθυσμοί της Θεσσαλίας για τα Βλαχοχώρια της Πίνδου, με σκοπό να φωνίσουν. Ο χώρος της εμποροπανηγύρης ήταν οι όχθες του Τιταρήσιου ποταμού (Ξεριά) στον Τύρναβο και επειδή οι όχθες είναι αμμώδεις, ονομάστηκε Κουμ – Παζάρ. Στα νεότερα χρόνια, γύρω στον 19ο αιώνα και μετά την απελευθέρωση της Θεσσαλίας στα 1881, το Κουμ – Παζάρ του Τυρνάβου θεσμοθετήθηκε με Βασιλικό Διάταγμα επισήμως για διάρκεια 8 ημερών, ενώ με νεότερο νόμο η διάρκειά του περιορίστηκε στις 7 ημέρες, με ημερομηνία έναρξης την 5η Μαΐου κάθε έτους.

Στα χρόνια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας αλλά και του πρώιμου Ελληνικού Κράτους, η φημισμένη Εμποροπανήγυρη του Τυρνάβου

δεχόταν πωλητές, ακόμη και ιδιώτες, οι οποίοι πωλούσαν δικά τους υπάρχοντα (π.χ. εργόχειρα) και οι αγοραστές αγόραζαν πράγματα, ακόμη και προίκες για τις θυγατέρες τους, υποψήφιος για γάμο.

Όπως σημειώνει ο Δήμος Τυρνάβου, πριν την επίσημη ημερομηνία έναρξης του παζαριού, διενεργούταν επίσημα ζωοπανήγυρη (το γνωστό Τομαροπάζαρο), όπου ο καθένας μπορούσε να πουλήσει ή να ανταλλάξει τα οικόσιτα ζώα του ή να αγοράσει από ζωέμπορους. Η ζωοπανήγυρη διενεργούνταν μέσα στην κοίτη του Τιταρήσιου ποταμού που συνήθως αυτήν την εποχή είχε λίγο ή καθόλου νερό. Το παζάρι συνεχίζεται ακόμη και σήμερα με πολύ μεγάλη επιτυχία, αφού η αγάπη των Τυρναβιτών και γενικότερα των Θεσσαλών για τα άλογα είναι δεδομένη και γνωστή.

Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο η Εμποροπανήγυρη του Τυρνάβου συνεχίζεται να διοργανώνεται, μαζί με τη Ζωοπανήγυρη, υπό την αιγίδα πια του Δήμου Τυρνάβου, στον ίδιο ακριβώς χώρο (περιοχή της Τούμπας), με παράγκες με παραδοσιακά εδέσματα και παραδοσιακές ορχήστρες, με πωλητές του παραδοσιακού χαλβά Τυρνάβου, τύπου σαπουνέ, με μεγάλο Λούνα Πάρκ για τους μικρούς φίλους.

Λιάπης Κων/νος, Καλαμπόκη Ευαγγελία – Δ1

Το τουρκικό παζάρι της Λάρισας !

Το παζάρι της Λάρισας μονοπωλεί κάθε χρόνο το ενδιαφέρον πολλών Λαρισαίων που σπεύδουν στην Νεάπολη για να το επισκεφθούν και σίγουρα αξίζει να

δει κανείς και το ιστορικό κομμάτι.

Η ιστορική εμποροπανήγυρη και ζωοπανήγυρη της πόλης ήταν ένα σημαντικό εμπορικό γεγονός για πολλούς αιώνες στην Κεντρική Ελλάδα, κυρίως στα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Σκεπή του εθίμου είναι το Μπεζεστένι του Φρουρίου, το σημαντικότερο οθωμανικό κτήριο που σώζεται στην Λάρισα.

Το Μπεζεστένι (από την αραβική λέξη bez = ύφασμα και την τουρκική λέξη bezesten = αγορά υφασμάτων) που χτίστηκε στο τέλος του 15ου-αρχές 16ου αιώνα ήταν ένας πολύ σημαντικός θεσμός των οθωμανικών, ενώ έκτοτε και για τους επόμενους τρεις αιώνες από τα σημαντικότερα εμπορικά γεγονότα της Κεντρικής Ελλάδας. Είχε μετατρέψει την περιοχή γύρω από αυτό ως το ζωτικότερο εμπορικό τμήμα.

Αντικείμενο των αγοροπωλησιών ήταν υφάσματα, ζώα, μέταλλα που μεταφέρονταν με μουλάρια, καμήλες, άλογα. Πωλούνταν πολύτιμα αντικείμενα (χρυσός, ασημί, πολύτιμες πέτρες, κοσμήματα), φυλάσσονταν κληρονομίες πολιτών, πολύτιμα περιουσιακά στοιχεία αλλά και έγγραφα, γινόταν έλεγχος της ποιότητας των εμπορευμάτων και καθοριζόνταν και οι ισοτιμίες των νομισμάτων.

Η οικονομική και εμπορική σημασία που απέκτησε στην πορεία των χρόνων ήταν τόσο μεγάλη, ώστε πολυάριθμες επαγγελματικές συντεχνίες οργανώθηκαν γύρω από την περιοχή, ενώ πολλές βιοτεχνίες και μικρές επιχειρήσεις άνοιξαν και αναπτύχθηκαν (όπως μπορεί να διαπιστώσει ο καθένας ρίχνοντας μια ματιά στο λόφο του Φρουρίου, όπου τώρα στεγάζονται από μαγαζιά νυχτερινής

διασκέδασης μέχρι μικροεπιχειρήσεις).

Ένα έθιμο που κρατά από την Τουρκοκρατία, που αν ρίξει κανείς μια ματιά στο παρελθόν, θα διαπιστώσει ότι το παζάρι δεν είναι μια απλή εμποροπανήγυρη. Αποτελεί πλέον αναπόσπαστο μέρος της κουλτούρας και της πολιτισμικής κληρονομιάς της Λάρισας. Ένα έθιμο που κρατά από την Τουρκοκρατία, που διατηρήθηκε και συνεχίστηκε από την απελευθερωμένη Λάρισα του 1881 έως σήμερα.

Μετά από την απελευθέρωση της Λάρισας ωστόσο το Μπεζεστένι εγκαταλείφθηκε ως χώρος της μεγάλης εμποροπανηγύρης και ζωοπανηγύρης.

Στα πρώτα χρόνια της ελεύθερης Λάρισας μετά το 1881, το έθιμο συνεχίστηκε το 1888 (6 χρόνια δεν έγινε λόγω της μεγάλης φωτιάς του 1882) και μεταφέρθηκε στο άλσος του Αλκαζάρ και συγκεκριμένα στην αριστερή όχθη του Πηνειού όπου και λειτούργησε για έναν αιώνα.

Τα τελευταία χρόνια στεγάζεται στη σκεπαστή αγορά της Νεάπολης.

Θέκλα Ζήκου, Άρης Βέλιου – 21

Τα μουσικά όργανα των αγωνιστών

Ο Ταμπουράς, είναι ένα έγχορδο μουσικό όργανο με μακρύ χέρι, απόγονος της αρχαιοελληνικής πανδούρας και πρόγονος πανομοιότυπων λαούτων (όπως για παράδειγμα το τουρκικό σάζι), καθώς θεωρείται όργανο αναβίωσης κυρίως στα βυζαντινά χρόνια. Ο ταμπουράς αναφέρεται στο βυζαντινό έπος του Διγενή Ακρίτα όταν ο ήρωας παίζει ένα θαμπουρί (μεσαιωνική μορφή ταμπουρά)

Αυτά τα μουσικά όργανα έχουν βαθουλωτό σκάφος και το καπάκι είναι επίπεδο, με ή χωρίς τρύπα. Ο αριθμός των χορδών κυμαίνεται, συνήθως μεταξύ τριών (μονές, διπλές αλλά και τριπλές). Το μέγεθος των ταμπουράδων μπορεί να ξεπεράσει το ένα μέτρο. Από την αρχαιοελληνική πανδουρίδα, μέχρι τον 19ο αιώνα ο ταμπουράς, απέκτησε σταθερά τάστα και έγινε το σημερινό τρίχορδο μπουζούκι.

Η λύρα είναι ένα έγχορδο μουσικό όργανο, γνωστό για τη χρήση του στην κλασική αρχαιότητα.

Σύμφωνα με τη μυθολογία η πρώτη λύρα κατασκευάστηκε από το Θεό

Ερμή και ήταν δώρο προς το Θεό Απόλλωνα ώστε εκείνος να τον συγχωρήσει για την κλοπή των βοδιών του. Αποτελούνταν από καβούκι χελώνας και χορδές από τα εντόσθια ζώων. Κατά την Ελληνική και Ρωμαϊκή κλασική αρχαιότητα συνοδεύονταν με απαγγελία στίχων (ή μάλλον η στίχοι συνοδεύονταν με το παίξιμο της λύρας).

Η λύρα της κλασικής αρχαιότητας είναι παρόμοια σε εμφάνιση με μικρή άρπα, αλλά με ορισμένες διαφορές. Υπάρχουν πολλά είδη λύρας όπως η Βυζαντινή λύρα, η λύρα Καλαβρίας, η λύρα Κλαβρίας και η Κρητική λύρα.

Το λαούτο ή λαγούτο, είναι έγχορδο όργανο, που στην ελληνική παραδοσιακή μουσική χρησιμοποιείται κυρίως σαν συνοδεία σε βιολί, λύρα, κλαρίνο, ή άλλα όργανα. Το λαούτο αποτελεί σύνθεση στοιχείων από την αρχαιοελληνική πανδούρα (μακρύ χέρι).

Συγγενεύει με το ούτι αλλά έχει μεγαλύτερο μπράτσο.

Το τουμπελέκι είναι ένα ελληνικό κρουστό όργανο χωρίς λαβή, γνωστό από την αρχαιότητα, που το συναντούμε συχνά στην ελληνική παραδοσιακή, λαϊκή και ρεμπέτικη μουσική.

Ονομάζεται επίσης ταραμπούκα, στάμνα, ντουμπελέκι, ταμπουλέκι στην Κύπρο, τσιμπουρλέκι ή τουμπερλέκι. Το τουμπελέκι είναι μια μικρογραφία τυμπάνου.

Ο ζουρνάς είναι μουσικό όργανο με διπλό γλωσσίδι, ταυτόσημος με τον αρχαίο αυλό της εποχής του Ομήρου. Συνήθως συνοδεύεται από νταούλι (μπάσο τύμπανο) στην λαϊκή μουσική της Ανατολίας. Ο ζουρνάς είναι ξύλινο πνευστό, κατασκευασμένο από βερικοκιά, η ελιά, η καρυδιά, η κερασιά, η κουμαριά και η οξιά. Ο ζουρνάς αποτελείται από:

1. Τον κυρίως ζουρνά, δηλαδή το σώμα, το οποίο καταλήγει σε σχήμα χωνιού που λέγεται τατάρα. 2. Τον κλέφτη, ή αλλιώς πιστόμιο ή πιστομι, κεφαλάρι ή μάνα ή φάσουλας. 3. Το πιπινάρι ή κανέλι ή πίσκα με την τσαμπούνα. Ιστορικά έχει παιχτεί σε εξωτερικούς χώρους κατά τη διάρκεια των εορταστικών εκδηλώσεων, όπως οι γάμοι και οι αργίες. Υπάρχουν επτά τρύπες στο επάνω μέρος του ζουρνά και μια από κάτω ανάμεσα της πρώτης και δεύτερης τρύπας.

Η φλογέρα είναι πνευστό μουσικό όργανο. Ανήκει στα ελληνικά ποιμενικά όργανα, μαζί με το σουραύλι, τη μαντούρα και το θιαμπόλι. Είναι

παραδοσιακό μουσικό όργανο που φτιάχνεται από καλάμι, ξύλο ή κόκαλο, αλλά και πιο σύγχρονα υλικά πλέον, όπως πλαστικό. Έχει διάφορα μεγέθη και απαντάται με μήκος από 15 ως και 80 περίπου εκατοστά.

Το νταούλι είναι μεμβρανόφωνο μουσικό όργανο. Το μέγεθός του ποικίλλει και για την κατασκευή του χρησιμοποιούνται δέρματα από κατσίκι ή πρόβατο και παλαιότερα από λύκο ή γαϊδούρι.

Ο οργανοπαίκτης (νταουλιέρης), το κρεμάει στον αριστερό του ώμο και το κτυπάει στη δεξιά πλευρά με το νταουλόξυλο και στην αριστερή με πιο λεπτό ξύλο, τη βέργα. Ο ήχος που δημιουργείται από τη δεξιά πλευρά είναι βαρύτερος και από την αριστερή οξύτερος. Η ονομασία του οργάνου, εκτιμάται ότι προέρχεται από τη λέξη 'δέφω' της αρχαίας ελληνικής, που σημαίνει 'επεξεργάζομαι του δέρμα, το μαλακώνω'.

Ελένη Λιάπη, Ανδρονίκη Νίτσινα – ΣΤ1

Η μουσική στην καθημερινή ζωή των αγωνιστών Μακρυγιάννη - Τζαβέλα - Πλαπούτα

Η μουσική δεν έπαψε να αποτελεί τμήμα της επαγγελματικής καθημερινότητας. Και δεν είναι δύσκολο να φανταστεί κανείς γιατί: ένα γνωστό άσμα είναι εύκολο να έρθει στα χείλη και να ειπωθεί, ακόμα και δίχως οργανική συνοδεία –ατομικά ή και ομαδικά–, οι αφορμές για γιορτές και μοιρολόγια συνέχιζαν να είναι άφθονες, ενώ, ακόμα και σε έντονα εμπόλεμες περιστάσεις, δεν έλειπαν οι στιγμές ανάπαυλας.

Πολλοί από τους αγωνιστές του 1821 ήξεραν και έπαιζαν παραδοσιακά μουσικά όργανα, που συχνά κατασκεύαζαν μόνοι τους. Μουσικά όργανα της εποχής:

ταμπουράς, λύρα, λαούτο, τουμπελέκι, ζουρνάς, φλογέρα και νταούλι.

Ταμπουρά έπαιζαν πολλοί αγωνιστές του 1821, σύμφωνα με μαρτυρίες. Ο Κασσαπτάνης, αλλά και ο Ρήγας και ο Κολοκοτρώνης αναφέρονται «να σέρνουν όπου πήγαιναν τον ταμπουρά και να ξεχνιούνται με ένα κλέφτικο τραγούδι».

Ο στρατηγός Μακρυγιάννης (1797 - 1864), σύμφωνα με τα απομνημονεύματά του, κατά την πολιορκία της Ακρόπολης από τον Κιουταχί αυτοσχέδιασε και έπαιξε με τον ταμπουρά του το μοιρολόι "Ο ήλιος εβασίλευσε".

Martinus Rørbye
Leonidas Gailas da
Athina, Fabricatore di
Bossuchi(1835)

Ο Λεωνίδας Γαϊλας κατασκεύασε το ταμπουρά του Μακρυγιάννη. Το πιο εντυπωσιακό είναι ότι απαθανάτιστηκε στο εργαστήριο του από τον Δανό ζωγράφο Martinus Rørbye, ο οποίος βρισκόταν το διάστημα 1835-1836 στην Αθήνα.

Ο ταμπουράς του στρατηγού Ιωάννη Μακρυγιάννη σώζεται και εκτίθεται στο Εθνικό Ιστορικό Μουσείο, στην Αθήνα

Προσωπικά αντικείμενα του στρατηγού Μακρυγιάννη στο Εθνικό Ιστορικό Μουσείο: ταμπουράς, τάσι, τσότρα για κρασί και λαγήνι

Επισκευάστηκε τη δεκαετία του '90 από το Νίκο Φρονιμόπουλο και είναι λειτουργικός. Δημιούργησε και αντίγραφο του, το οποίο χρησιμοποιείται αφιλοκερδώς σε πολλές σύγχρονες ηχογραφήσεις δημοτικών τραγουδιών και συναυλίες - παρουσιάσεις, στην προσπάθεια «απεικόνισης» του γνήσιου ηχοχρώματος της εποχής του Αγώνα.

Ο Φώτος Τζαβέλας, είχε δικό του ταμπουρά

Ο ταμπουράς του Σουλιώτη Φώτου Τζαβέλα, βρίσκεται σήμερα στα χέρια του απογόνου του Κων/νου Τζαβέλα. Διασώθηκε σε καλή κατάσταση. Επισκευάστηκε από το Νίκο Φρονιμόπουλο. Αφού προηγουμένως το όργανο εξετάστηκε σε αξονικό τομογράφο και επιβεβαιώθηκαν, τόσο η παλαιότητά του, όσο και οι βλάβες του (ήταν ελάχιστες αν σκεφτούμε πώς είναι όργανο του 1790 περίπου), ξεκίνησε η επισκευή του, που μόλις ολοκληρώθηκε.

Διασώζεται και ένα λαούτο του δέκατου ένατου αιώνα, το οποίο θεωρείται ότι ανήκε στον στρατηγό και μετέπειτα βουλευτή Δημήτρη Πλαπούτα

Βρίσκεται σήμερα στα χέρια του Κων/νου Πλαπούτα, Προέδρου του Ομίλου απογόνων αγωνιστών 1821.

Το Λα(γ)ούτο πριν την επισκευή του Κωνσταντίνος Πλαπούτας με το λα(γ)ούτο της οικογένειας επισκευασμένο.

Ο οργανοποιός Γιώργος Α. Καρανδρέας που το αποκατέστησε αφιλοκερδώς και ο Δημ. Σταθακόπουλος.

Εκπ. Μουσικής Βελεσιώτου Κρατερίνα

Στην Ελλάδα και στην Τουρκία συνήθως συνοδεύεται με παγωτό καϊμάκι και σερβίρεται κατά κύριο λόγο με Ελληνικό καφέ και σπανιότερα με ρακί και με ούζο.

ΜΠΑΚΛΑΒΑΣ

Η επικρατέστερη θεωρία είναι πως το γλύκισμα δημιουργήθηκε από Τουρκικά φύλλα της Κεντρικής Ασίας, ενώ τελειοποιήθηκε στις κουζίνες των ανακτόρων του σουλτάνου, στο παλάτι ΤΟΠΚΑΠΙ.

Ο Βρυώνης (1971) υποστήριξε ότι το ελληνικό γλύκισμα κοπή ήταν η βυζαντινή έκδοση του σημερινού μπακλαβά. Παρόλα αυτά ο Τσάρλς Πέρι (1994) υποστήριξε ότι ενώ η κοπή περιείχε ξηρούς καρπούς και μέλι, η συνταγή δεν περιλάμβανε ζύμη. Συγκεκριμένα, στην προετοιμασία του βράζανε σε λάδι, μέλι και νερό φρούτα, τα ανακατεύανε με φιλοκομμένους ξηρούς καρπούς και το σερβίρανε. Ο Πέρι υποστήριξε επίσης ότι πρώτοι οι Τούρκοι της Κεντρικής Ασίας ξεκίνησαν να φτιάχνουν φωμί με πολλά επίπεδα ζύμης και έδειξε ότι ο χαμένος κρίκος ανάμεσα στον μπακλαβά των τούρκικων φυλών που κατοικούσαν στην Κεντρική Ασία και στον σημερινό μπακλαβά των Τούρκων της Τουρκίας, είναι το γλυκό ρακίλνι, το οποίο δημιούργησαν οι κάτοικοι του Αζερμπαϊτζάν. Η μόνη διαφορά του με τον σημερινό μπακλαβά, είναι ότι η ζύμη, αν και είχε πολλά επίπεδα, δεν ήταν ζύμη φύλλου κρούστας, η οποία δημιουργήθηκε πρώτη φορά στις κουζίνες του ανακτόρου Τοπκαπί.

Σύμφωνα και με τον Άντριου Ντάλμπι, δεν υπάρχει πουθενά ο μπακλαβάς σε αρχαιοελληνικές, αραβικές ή βυζαντινές πηγές, πριν την Οθωμανική Αυτοκρατορία.

Η παλαιότερη συνταγή ενός είδους μπακλαβά υπάρχει σε ένα Κινέζικο-Μογγολικό βιβλίο με συνταγές του 1330, με την ονομασία güllach. Σήμερα, στη μοντέρνα Τουρκική κουζίνα, υπάρχει το παρόμοιο γλυκό güllac. Σε αυτό το γλυκό, λεπτά φύλλα ζύμης ψήνονται με γάλα και ζάχαρη. Το γλυκό αυτό σερβίρεται με καρύδια και φρέσκα ρόδια.

Το 2008, η Τουρκία προσπάθησε να κατοχυρώσει τον μπακλαβά ως προστατευμένο προϊόν σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση.

ΣΑΡΑΓΛΙ

Το σαραγλί είναι ένα από τα πιο δημοφιλή ανατολίτικα σιροπιαστά γλυκά. Η καταγωγή του είναι από την βυζαντινή ζαχαροπλαστική και αποτελεί παραλλαγή του μπακλαβά. Το συνατάμε σε διάφορες εκδοχές, με ποικιλία σε σχήμα και υλικά. Το γλύκισμα αυτό είναι υψηλής διατροφικής αξίας και βιταμινών.

ΦΑΤΗΤΑ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ

ΚΑΝΤΑΪΦΙ

Το κανταΐφι είναι γλυκό του ταψιού ή αλλιώς ένα σιροπιαστό γλυκό που συναντάτε σε αρκετές κουζίνες της μέσης ανατολής και των πρώην οθωμανικών χωρών. Υπάρχουν πολλά σενάρια για την καταγωγή του, όμως το βασικό σενάριο είναι ότι δημιουργήθηκε στο Αφίον Καραχισάρ της Μικράς Ασίας, δηλαδή της τωρινής Τουρκίας.

Το γλυκό αυτό συνήθως περιέχει ξηρούς καρπούς όπως αμύγδαλο φουντούκι φιστίκια και μέλι που προσδίδουν τραγανή και ιδιαίτερα γλυκιά γεύση.

ΤΑΣ ΚΕΜΠΙΑΜΠ

Το *Tas Kabab* (τας κεμπάπ) είναι ένα ιρανικό, κουρδικό και τούρκικο στιφάδο κρέατος. Χρησιμοποιείται επίσης στα Βαλκάνια, ειδικά στην Αλβανία και στη Ελλάδα, με διαφορετική μέθοδο μαγειρέματος. Μπορεί να γίνει με μοσχάρι ή πρόβειο κρέας.

ΧΑΜΣΙ

Χαμσί είναι τα μικροσκοπικά φάρια που είναι μόλις στο μέγεθος ενός δακτύλου και σερβίρονται τηγαυιτά, χωρίς καθαρισμό (δηλαδή ολόκληρα με το κεφάλι) σε πιατέλα ή ανάμικτα με ρύζι σε ένα πιάτο που ονομάζεται «*hamsili pilav*» (σαρδελόρυζο). Είναι πιάτο δημοφιλές στους μικρασιάτες πρόσφυγες. Το ονομάζουν χαμσί ή αλλιώς αντιζούγιες της Μαύρης Θάλασσας.

Απόστολος Παπαδόπουλος, Παναγιώτης Ευαγγελίδης, Δημήτρης Κωτούλας, Μαρία Κωτούλα, Κων/νος Τκουντουβάς, Κυριτσάκας Ευάγγ, Λιάκος Ευάγγ.- Ε2

ΙΜΑΜ ΜΠΑΪΛΑΝΤΙ

Όπως είναι προφανές απ' το όνομά του, το *İmam baylıđı* έχει τούρκικες καταβολές ως πιάτο και το συνοδεύει ο μύθος του *ιμάμη* που *μπαΐλντισε* (=λιποθύμησε).

Ο μύθος αυτός βέβαια έχει τρεις εκδοχές με πιο γνωστή, το ότι τον *ιμάμη* τον έστειλε η νοστιμιά του πιάτου.

Η δεύτερη εκδοχή που είναι ελαφρά σαρκαστική, είναι ότι ο *Ιμάμης* λιποθύμησε όταν έμαθε πόσο κόστισε η παρασκευή του πιάτου σε λάδι.

Η τρίτη εκδοχή που είναι λιγότερο γνωστή, εμπεριέχει μια ιστορία όπου ένας γκουρμεδιάρης *Ιμάμης* παντρεύτηκε μια καλομαθημένη κόρη πλούσιου εμπόρου, που του έδωσε ως προίκα 12 κιούπια απ' το καλύτερο, πανάκριβο ελαιόλαδό του. Το πρώτο βράδυ λοιπόν, η γυναίκα του ετοίμασε ως δείπνο αυτές τις γεμιστές μελιτζάνες με κρεμμύδι και ντομάτα (που ακόμη δεν είχαν όνομα) όπου ο *Ιμάμης* ξετρελάθηκε. Οπότε, το μαγειρέψε ξανά την επομένη και επανάληψη πάνω στην επανάληψη με το ίδιο φαγητό, μέχρι που έφτασε η 13η μέρα όπου δεν

παρουσιάστηκε φαγητό στο τραπέζι. Φωτάει ο *Ιμάμης* τι συνέβη και παίρνει την απάντηση ότι τέλειωσε το λάδι, οπότε δεν μπορούσε να γίνει το φαγητό! Πάρτον κάτω τον *Ιμάμη*... ούτε το αγαπημένο του φαγητό μπορούσε να έχει, αλλά και σε 12 μέρες φραγώθηκε όλη η προίκα. Βαφτίστηκε όμως ένα αξέχαστο 'μεγάλο' πιάτο!

Ναταλία Τράκα, Στ2

ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ

Ταλανόλευκη η θωριά σου

Η εξέλιξη της ελληνικής σημαίας

Η λέξη σημαία προέρχεται από την αρχαία ελληνική λέξη σήμα. Η σημαία είναι ένα κομμάτι υφάσματος με μοτίβα και χρώματα που κάτι σημαίνουν, δηλαδή συμβολίζουν. Μια σημαία μπορεί να αντιπροσωπεύει ένα κράτος, έναν σύλλογο, μία αθλητική ομάδα, ένα κόμμα, μια εμπορική εταιρεία, ένα στρατιωτικό σώμα αλλά και οποιαδήποτε άλλη ομάδα.

Την περίοδο της Τουρκοκρατίας εκδηλώθηκαν πολλά επαναστατικά κινήματα, καθώς οι Έλληνες αγωνίζονταν για την ελευθερία τους.

Ενιαίος τύπος σημαίας δεν υπήρχε. Ο αρχηγός κάθε επαναστατικής ομάδας ύψωνε τη δική του αυτοσχέδια σημαία με σύμβολα από τη βυζαντινή παράδοση ή την αρχαία ελληνική μυθολογία κεντημένα ή ζωγραφισμένα στο πανί. Ο Χριστός, η Παναγία, ο Άγιος Γεώργιος που σκοτώνει το δράκο, η θεά Αθηνά, το μυθικό πουλί φοίνικας, ο αετός με την κορώνη ή ο δικέφαλος αετός και πάντα σχεδόν ο σταυρός κυριαρχούν. Δεν λείπουν και γράσεις που εμπνέουν και εμπυχνώνουν, όπως *Εν τούτω νικά, Ιησούς Χριστός νικά, ελευθερία ή θάνατος, μάχου υπέρ*

πίστεως και πατρίδος. Οι πολεμικές σημαίες των κλεφτών και των αρματολών ονομάζονταν *μπαϊράκια*, ενώ οι γιορτινές *φλάμπουρα*. Οι ναυτικοί ονόμαζαν τις δικές τους σημαίες *παντιέρες*.

Οι οπλαρχηγοί έκαναν αγιασμό για τις καινούργιες τους σημαίες. Οι πολεμιστές ορκίζονταν στη σημαία υπέρ πίστεως και πατρίδος. Η θέση του σημαιοφόρου αποτελούσε τιμή για τον αγωνιστή. Ήταν όμως και επικίνδυνη, γι' αυτό επιλέγονταν οι πιο γενναίοι και οι πιο δυνατοί.

Ο Φήγας Βελεστινλής (1757-1798) πρότεινε τη δική του σημαία για μια ελεύθερη Ελληνική Δημοκρατία, όπως την οραματιζόταν.

Αυτή είχε τρεις οριζόντιες ζώνες (κόκκινη, λευκή και μαύρη). Στη μεσαία εικονιζόταν το ρόπαλο του Ηρακλή με τρεις σταυρούς από πάνω.

Αυτή είχε τρεις οριζόντιες ζώνες (κόκκινη, λευκή και μαύρη). Στη μεσαία εικονιζόταν το ρόπαλο του Ηρακλή με τρεις σταυρούς από πάνω.

Κατά την κήρυξη της Επανάστασης στις Παραδουνάβιες Ηγεμονίες (24 Φεβρουαρίου 1821) ο Αλέξανδρος Υψηλάντης ύψωσε μια παρόμοια σημαία με τρεις οριζόντιες ζώνες (κόκκινη, λευκή και μαύρη). Στη μια όψη είχε το μυθικό πουλί φοίνικα που ξαναγεννιέται από τις στάχτες του και στην άλλη σταυρό μέσα σε στεφάνι ελιάς και την επιγραφή Τούτω Νίκα.

Με την έναρξη της Επανάστασης του 1821 συνεχίζεται η παράδοση των αυτοσχέδιων σημαίων. Κυριαρχεί όμως η σημαία της Φιλικής Εταιρείας με το κρυμμένο νόημα που ξεσηκώνει τους επαναστάτες: ο σταυρός μέσα σε στεφάνι, οι δεκαέξι στύλοι δεμένοι χιαστί με ταυνία, τα λάβαρα με το σύνθημα ΗΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ (ή ελευθερία ή θάνατος) υπάρχουν σε πολλές επαναστατικές σημαίες του Αγώνα της Ανεξαρτησίας.

Ο σταυρός που πατά σε ανεστραμμένη ημισέληνο, η άγκυρα, ο αετός που

κατατρώνει τη γλώσσα φιδιού, το φίδι, η κουκουβάγια είναι επίσης σύμβολα της Φιλικής Εταιρείας που συναντάμε σε ναυτικές επαναστατικές σημαίες.

Η καθιέρωση της ελληνικής σημαίας
Τα χρώματα και οι τύποι της ελληνικής σημαίας, όπως τα ξέρουμε σήμερα, ορίστηκαν το 1822 από τους επαναστατημένους Έλληνες με το πρώτο Σύνταγμα που συνέταξαν (Προσωρινόν Πολίτευμα της Ελλάδος).

Η σημαία της ξηράς είναι γαλάζια με λευκό σταυρό στο κέντρο. Η σημαία της θάλασσας φέρει εννέα οριζόντιες λωρίδες, γαλάζιες και λευκές εναλλάξ και ένα γαλάζιο τετράγωνο με

λευκό σταυρό στο κέντρο πάνω αριστερά. Η ελληνική σημαία παραμένει απaráλλαχτη έως σήμερα!

Τις παραμονές της εκλογής του Όθωνα ως πρώτου βασιλιά της Ελλάδας, υψώθηκαν κυανόλευκες σημαίες με τον φοίνικα που αναγεννάται από τις στάχτες του και την αναγραφή Όθων Α΄ Ηγεμών της Ελλάδος. Την περίοδο της βασιλείας σε επίσημες κρατικές σημαίες προστέθηκε το στέμμα ή ο θυρεός του βασιλιά. Στις περιοχές που δεν είχαν ακόμη απελευθερωθεί (Θεσσαλία, Ήπειρος, Μακεδονία, ελληνικές κοινότητες Θράκης και Μικράς Ασίας, Κρήτη, νησιά Αιγαίου Πελάγους) οι σημαίες των επαναστατικών κινήματων που συχνά ξεσπούσαν έφεραν ποικίλα σύμβολα, όπως αυτά των

προεπαναστατικών σημαίων.

Επίσης απαντούν κυανόλευκες σημαίες με επαναστατικές αναγραφές.

Γ2 Τάξη

Πότε είναι η «μέρα Ανεξαρτησίας» της Ελλάδας

Στην Ελλάδα, εορτάζονται 2 μεγάλες εθνικές γιορτές. Το ΟΧΙ του Μεταξά την 28η Οκτωβρίου και η έναρξη της επαναστάσεως του 1821 στις 25 Μαρτίου. Η Ελλάδα όμως, είναι ίσως η μοναδική χώρα του κόσμου που δεν γιορτάζει την ανεξαρτησία της ως κράτος.

Εάν το έκανε, αυτή η ημερομηνία θα ήταν η **3η Φεβρουαρίου**. Και αυτό γιατί την ημέρα εκείνη το 1830 υπογράφηκε από τις Αγγλία, Γαλλία και Ρωσία, το Πρωτόκολλο της ανεξαρτησίας του ελληνικού κράτους

(γνωστό και ως Πρωτόκολλο του Λονδίνου του 1830). Ήταν η πρώτη επίσημη, διεθνής διπλωματική πράξη που αναγνώριζε την Ελλάδα ως κυρίαρχο και ανεξάρτητο κράτος, το οποίο θα επεκτεινόταν νότια της συνοριακής γραμμής που όριζαν οι ποταμοί Αχελώος και Σπερχειός.

Πρώτος κυβερνήτης του νεοσύστατου κράτους υπήρξε ο Ιωάννης Καποδίστριας. Ωστόσο στη Συνθήκη οριζόταν ότι πολίτευμα του ελληνικού κράτους θα ήταν η μοναρχία και έτσι για τη θέση του μονάρχη οι συμβαλλόμενες χώρες επέλεξαν τον πρίγκιπα Λεοπόλδο του Σάξεν-Κόμπουργκ και ο οποίος δεν δέχτηκε. Στη θέση του οι Μεγάλες Δυνάμεις απέστειλαν το 1833 τον 17χρονο πρίγκιπα Όθωνα της Βαυαρίας.

Φαμπιόλα Κούλι - ΣΤ2

Ταξίδι στο χρόνο με όχημα ... του Εθνικού Ύμνου

Στα πλαίσια του εορτασμού της συμπλήρωσης 200 χρόνων από την Ελληνική Επανάσταση του 1821 οι μαθητές του ΣΤ1 του 1ου Δημοτικού Σχολείου Αμπελώνα άκουσαν και τραγούδησαν τον Εθνικό Ύμνο της Ελλάδας, για να τιμήσουν τους αγωνιστές. Σε μια προσπάθεια σύνδεσης της Εθνικής Επετείου με το μάθημα των Αγγλικών, οι μαθητές μελέτησαν τον Εθνικό μας Ύμνο μεταφρασμένο στα αγγλικά. Επίσης, γνώρισαν τον Εθνικό Ύμνο της Αγγλίας, έμαθαν τα λόγια του, του μετέφρασαν στα ελληνικά. Αναζήτησαν ομοιότητες και διαφορές με τον δικό μας Εθνικό Ύμνο.

Η εκπ/κός αγγλικών κ. Σοφία Κραϊάφρα

ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΑΣ

Ε _____ ή θάνατος»
 Π _____ Σκοτώθηκε το 1825 στο Μανιάκι
 πολεμώντας τον Ιμπραήμ.
 Α _____ Το μικρό όνομα του Διάκου.
 Ν _____ Γνωστό για τη ναυμαχία του ,
 το 1827.
 Α _____ Το μικρό του όνομα ήταν
 Οδυσσεάς .
 Σ _____ Είναι ο εθνικός μας ποιητής.
 Τ _____ Η άλωσή της
 ήταν η πρώτη σημαντική επιτυχία των
 Α _____ Ήταν ένοπλοι τους οποίους
 προσεταιρίζονταν οι οθωμανικές αρχές και τους
 ανέθεταν την τήρηση της τάξης σε μια περιοχή.
 Σ _____ Ήταν ο Μακρυγιάννης.
 Η _____ της Επανάστασης ήταν οι
 Καραϊσκάκης, Κολοκοτρώνης, Μπουμπουλίνα και πολλοί
 άλλοι .

Βαλέρια Στάφα - Ε2

Ι _____ πως λεγόταν ο Καποδιστριάς
 Μ _____ πως λεγόταν ο Μπότσαρης
 Α _____ που ήταν η μεγαλύτερη νίκη του
 γέρου του Μοριά (αντίστροφα)
 Μ _____ ποιον μήνα έγινε η επανάσταση
 Μ _____ οι τούρκοι με τους Έλληνες έδωσαν
 πολλές...
 Π _____ ο Διονύσιος Σωλομός είναι ο εθνικός
 μας...
 Α _____ τι ήταν ο Κολοκοτρώνης
 Ι _____ με τι πολεμούσαν τότε (αντίστροφα)
 Λ _____ Ελλήνων. πως λεγόταν η Μπουμπουλίνα
 Ν _____ ένας από τους ιδρυτές της φιλικής
 εταιρείας
 Τ _____ ποιοι μας είχαν 400 χρόνια σκλαβιά
 Ι _____ *δεν έχω δει τόπο ενδοξότερο από τούτο
 το... *

Κων/νος Γκουντουβάς - Ε2

Νικόλαος Μαντζαρος

Ο Ύμνος εις την Ελευθερίαν είναι ποίημα που έγραψε ο Διονύσιος Σολωμός το 1823 στη Ζάκυνθο ,εμπνευσμένος από την ελληνική επανάσταση του 1821. Αποτελείται από 158 στροφές ή 632 στίχους

Το 1828, ο Νικόλαος Μάντζαρος, Κερκυραίος μουσικός και φίλος του Σολωμού, μελοποίησε το ποίημα. Το 1865, οι πρώτες 24 στροφές καθιερώθηκαν ως **Εθνικός Ύμνος της Ελλάδας** και από το 1966 της Κύπρου

Ο Νικόλαος Χαλικιόπουλος Μάντζαρος
 (Κέρκυρα , 26 Οκτωβρίου 1795
 – Κέρκυρα, 12 Απριλίου 1872)
 ήταν Έλληνας **συνθέτης**.

Διονύσιος Σολωμός

Ο Διονύσιος Σολωμός
 (Ζάκυνθος , 8 Απριλίου 1798 –
 Κέρκυρα , 9 Φεβρουαρίου 1857)
 ήταν Έλληνας **ποιητής**

1^ο Δημ. Σχολείο Αμπελώννα
 Πορτρέτα: Ελένη Λιάπη
 Ανδρονίκη Νίτσικα
 Αφίσα: Αικατερίνη Βελεσιώτου

